

Saksdokumenter:

Protokoll fra Komiteen for Internasjonale Spørsmål (KISP) 2. og 3. oktober 2003 (*vedlagt*)

Protokoll fra møte i prosjektkomiteen for KUI 25.09.03 og 24.11.03 (*vedlagt*)

Referat fra møte i Samarbeidsråd for Menighet og Misjon (SMM) 10. september 2003 og 1. desember 2003 (*vedlagt*)

Referat fra høstmøte i Norsk økumenisk samtaleforum for kvinner (NØKK) 20.10.03 (*vedlagt*)

Protokoll fra møte i Katolsk-luthersk samtalegruppe 26.11.03 (*vedlagt*)

Referat fra møte i ressursgruppen for dialog mellom Romanifolkets Landsforening og Den norske kirke 16.12. 2003 (*ettesendes*)

Protokoll fra Teologisk Nemnd (TN) 23.-24. oktober 2003 (*ettesendes*)

Referatsaker

1. Protokoll fra Komiteen for Internasjonale Spørsmål (KISP) 2. og 3. oktober 2003
2. Protokoll fra møte i prosjektkomiteen for KUI 25.09.03 og 24.11.03
3. Referat fra møte i Samarbeidsråd for Menighet og Misjon 10. september 2003 og 1. desember 2003
4. Referat fra høstmøte i Norsk økumenisk samtaleforum for kvinner 20.10.03
5. Protokoll fra møte i Katolsk-luthersk samtalegruppe 26.11.03
6. Referat fra møte i ressursgruppen for dialog mellom Romanifolkets Landsforening og Den norske kirke 16.12. 2003
7. Protokoll fra Teologisk Nemnd (TN) 23.-24. oktober 2003

Forslag til vedtak:

Referatsakene ble tatt til etterretning.

DEN NORSKE KIRKE
Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

KISP
 Medlemmene

Dato: 06.10.2003

Vår ref.: 03/152-11 BSA

Deres ref.:

***Referat fra møte i Komitéen for internasjonale spørsmål
 2. og 3. oktober 2003***

Tilstede: Karin Dokken, Raag Rolfsen, Ulla Schmidt, Kristin Sommer, Sturla J. Stålsett, Knut Yngvar Sønstegeard, Anne Wuolab

Meldt forfall: Knut Refsdal, Eilert Rostrup, Hilde Salvesen

Ikke tilstede: Gaim Kebreab,

Fra sekretariatet: Bjørg Sandkjær (ref.)

Sturla åpnet med en kort andakt.

KISP 12/03 Godkjenning av innkalling og dagsorden

Vedtak:

Innkalling og dagsorden godkjent.

KISP 13/03: Godkjenning av protokoll fra forrige møte

Forrige møte satte opp situasjonen på Sri Lanka som et tema å følge opp. Det skal tas opp på neste møte i Menneskerettighetsutvalget.

Vedtak:

Protokoll fra forrige møte godkjent.

14/03 Orientering om referater og protokoller

Sak om Sårbarhet og sikkerhet-seminaret under KEK i Trondheim mangler i AU-referatet.

Vedtak:

Protokoller og referater tatt til etterretning, med en endring i KISP/AU-referatet.

- (c) selv om det ikke kan utelukkes at forkjøpsangrep unntaksvis og i helt spesielle situasjoner kan være etisk legitimt, er det ikke grunnlag for å normalisere en slik praksis gjennom en doktrine eller kriterie-betinget regel.

KISP tok opp spørsmålet om regjeringens syn på den etiske og folkerettslige berettigelsen av forkjøpsangrep og preventiv krigføring i et brev til utenriksministeren i oktober 2002. Utenriksministerens svar var ikke avklarende på dette punkt.

Føringene på norsk forsvarspolitikkk legges gjennom Forsvarssjefens militærfaglige utredning (MFU). Denne legges fram for regjeringen 8. desember, for Stortinget i februar, og skal vedtas av Stortinget i juni. Grunnlaget for denne utredningen leverte forsvarsminister Krohn Devold i fjor høst (sendt ut som sakspapir til denne saken), og i dette grunnlaget skriver Krohn Devold bl.a. (kap 3.1) at "[e]t viktig element her vil være fremskutt ivaretagelse av norsk sikkerhet gjennom deltagelse i internasjonale operasjoner, både av tradisjonell fredsbevarende og stabiliserende karakter, og av mer proaktiv, preventiv karakter." Selv om Krohn Devold i avisoppslag de siste ukene har sagt at hun ikke mener proaktiv slik som det står, gir dette, sammen med andre elementer i dette grunnlaget, grunn til bekymring for at norsk forsvarspolitikkk skal følge den generelle offensive tendensen, som er klarest uttrykt i Bush-doktrinen.

Iselin Jørgensen fra Changemaker informerte om at Changemaker skal ha en kampanje i forhold til forsvarssjefens militærfaglige utredning, og inviterte Mellomkirkelig råd med som samarbeidspartner. Changemakers mål med kampanjen er:

Hovedmål: Forsvarets nye langtidsplan skal sikre at det norske forsvaret arbeider innenfor og bygger oppunder FN og folkeretten.

Delmål:

- Langtidsplanen må eksplisitt ta sterk avstand fra alle former for preventiv krigføring.
- Langtidsplanen må eksplisitt slå fast at norske styrker ikke skal delta i internasjonale militære operasjoner uten FN-mandat.
- Langtidsplanen må eksplisitt slå fast at FN-operasjoner skal prioriteres framfor internasjonale militære operasjoner utenom FN.

KISP diskuterte målene, særlig delmål 2 og 3, men fant at man ikke nå skulle gi eller ikke gi tilslutning til Changemakers mål, men ta dem til orientering.

Vedtak:

- *KISP vurderer det slik at en doktrine om forkjøpsangrep og preventiv krigføring mangler etisk legitimitet*
- *KISP uttrykker på dette grunnlag bekymring for regjeringens signaler om en omlegging av forsvarspolitikken i en mer offensiv retning, slik dette kommer til uttrykk i Forsvarminister Krohn Devolds brev til Forsvarssjefen om rammebetingelsene for den militærfaglige utredningen*
- *KISP hilser derfor Changemakers initiativ og planlagte kampanje velkommen, og deltar gjerne i et nærmere samarbeid om dette*
- *På grunnlag av behandlingen av denne saken og de momenter som kom fram i samtalen på møtet, vil KISP utforme en egen uttalelse om etiske perspektiver på forkjøpsangrep og preventiv krigføring. KISP-lederen får i samarbeid med sårbarhet og sikkerhet-gruppa (Raag, Karin) fullmakt til å utforme denne*

uttalelsen, som vil danne et viktig grunnlag for MKRs arbeid med spørsmålet framover. Den vil også presenteres på seminaret i New York den 31. oktober 2003.

KISP 17/03 Globaliseringsmeldinga: uttalelse

St meld 19 (2002-2003) En verden av muligheter (Globaliseringsmeldinga) kom i vår, etter en prosess hvor KISP og Mellomkirkelig råd har avgitt høringsuttalelser. KISP er kritisk til det harmoniserende perspektivet som meldinga har valgt. Meldinga skal behandles i Stortinget i løpet av den nærmeste tiden.

Vedtak:

- *På bakgrunn av diskusjonen i møtet utarbeider KISP en uttalelse om St.melding nr 19 2002-2003 En verden av muligheter (Globaliseringsmeldinga). Uttalelsen sendes på en kort e-post-høringsrunde i komiteen, før den oversendes Utenrikskomiteen i Stortinget og andre relevante instanser.*

KISP 18/03 Økumeniske utfordringer på globalisering v/Vebjørn Horsfjord

Vebjørn Horsfjord innledet til samtale om oppfølging av generalforsamlingene i KEK og LVF. De to generalforsamlingene ble presentert hver for seg, og Horsfjord delte først noen observasjoner om generalforsamlingene som helhet. Relevante deler av de sluttdokumentene som ikke allerede var sendt ut, ble delt ut.

Sluttdokumentenes omtale av ulike saker innenfor KISPs arbeidsfelt var utgangspunktet for en nærmere omtale av en rekke enkeltsaker som det kan være relevant for KISP å følge opp videre. Horsfjord mente at det var en svakhet ved begge generalforsamlingene at det var gjort lite forsøk på å prioritere mellom de ulike sakene. Dermed blir det lett til at ulike viktige saker listes opp side om side, uten noen åpenbar sammenheng eller vurdering av hva som bør følges opp først. Han mente imidlertid også at ordet "healing" i tema-formuleringene både for KEK og LVF hadde fungert godt som en hermeneutisk nøkkel og bidro til nye perspektiver på saker som lenge har vært sentrale i den økumeniske bevegelsen.

Av enkeltsaker fra KEKs generalforsamling ble særlig trukket fra spørsmål om EUs utvidelse og nye grunnlov, migrasjon, urfolk, "traficking" og miljøspørsmål med fokus på Geirangerdeklarasjonen. Noen av de samme sakene gikk igjen i LVFs generalforsamling der disse sakene ble trukket fram: Urfolk, gjeld, vann, hiv/aids, Liberia samt nektelsen av visum til en rekke delegater, noe som ledet til en større fokus på spørsmål knyttet til migrasjon generelt. I LVFs generalforsamling var globalisering tema for én av de ti "landsbygruppene" (komiteene) og fikk dermed et eget avsnitt i sluttdokumentet "Message to the Churches".

Det kan ikke forventes av noen medlemskirker at de følger opp alle temaer som var oppe i generalforsamlingene. Det vil derfor være en oppgave framover, både for Mellomkirkelig råd og for KISP, å vurdere hvilke saker som skal følges opp, samt å relatere nye initiativer på KISP-feltet til sakene i årets generalforsamlinger.

Vedtak:

- *KISP takker for innledningen!*
- *Kritikken av den økonomiske globaliseringen som kom fram på generalforsamlingene, spesielt i vedtak gjort på LVFs generalforsamling, tas inn i høringsuttalelsen på Globaliseringsmeldinga.*

KISP 19/03 Hva skjedde på WTO-møtet i Cancun? v/ Hans Morten Haugen

Den femte Ministerkonferansen i Verdens handelsorganisasjon (WTO) fant sted i Cancun, Mexico, 10.-14. september i år. WTO er nå inne i den såkalte "Development round", initiert under den fjerde Ministerkonferansen i Doha i 2001, og som er planlagt avsluttet ved utgangen av 2004. Slik utfallet ble under den tredje Ministerkonferansen i Seattle i 1999, endte Cancun-møtet uten resultat.

KISP og MKR har fulgt Financing for Development-arbeidet (Høynivåkonferanse i 2002) tett. I sluttdokumentet, omtalt som 'Monterrey Consensus' heter det at handel er det viktigste middelet for å skaffe utviklingsfinansiering. Hva som skjer i WTO, er derfor svært viktig for u-lands utvikling. Samtidig minnet Haugen om at i løpet av 90-tallet ble 47 land fattigere, noe som understreker behovet for forhandlinger som i langt større grad tar hensyn til u-landenes behov.

De viktigste temaene som sto på dagsorden i Cancun var:

- landbruk: dette temaet er alltid på WTO-agendaen. Her skulle det settes prinsipper for tollsatser. Norge har høye tollsatser på import, men har nesten ikke eksportsubsidier og ingen dumping. EU og USA har noe lavere tollsatser på importvarer, men driver utstrakt eksportsubsidiering, som er skadelig for produksjonen i u-land, siden bøndene blir utkonkurrert.
- ikke-landbruksrelaterte temaer, der Norge har offensive interesser i fiskerinæringen.
- nye temaer, de såkalte Singapore issues, opprinnelig foreslått under den første Ministerkonferansen i 1996: investeringer, konkurransepolitikk, offentlige innkjøp, handelsfasilitering. Særlig EU og Japan er ivrig på å få disse inn på agendaen. U-land motsatte seg dette, og sier at agendaen allerede er full, og kapasiteten sprengt. Under den fjerde Ministerkonferansen i 2001 ble det vedtatt at det skulle startes forhandlinger om disse temaene, under forutsetning av at det under den femte Ministerkonferansen ble oppnådd konsensus om måten disse forhandlinger skulle gjennomføres på. Både WTO-sekretariatet og i-landene, inkludert Norge, har forsøkt å presentere dette som at forhandlingene *skulle* startes, uten å ta tilstrekkelig hensyn til den skjøre konsensusen som lå til grunn for vedtaket i Doha. Også i Globaliseringsmeldingen er dette gjengitt feilaktig. Haugen mente at den viktigste saken i Cancun nettopp var knyttet til de nye temaene, og at dette også var en test på om i-landene i tilstrekkelig grad maktet å ha respekt for krav og bekymringer fra u-land. I ettertid ser vi at i-landene ikke utviste særlig godt forhandlingskjønn.

Nytt i Cancun var at u-land generelt og Afrika spesielt opptrer samlet, og dermed klarte å stoppe forhandlinger de ikke var fornøyd med. Man ser også i tvisteløsningsmekanismen til WTO at u-land er offensive og anlegger saker mot i-land, særlig for dumping og subsidier. Mens mange har uttrykt stor tilfredshet med utfallet i Cancun, er det også verdt å merke seg at i-land generelt og USA spesielt nå i langt større grad vil vektlegge bilaterale og regionale avtaler. Det er ikke sikkert at dette er til

u-lands fordel, siden bilaterale avtaler ofte har langt mindre fleksibilitet enn hva TRIPS-avtalen åpner opp for i håndhevelse av patentrettigheter og andre immaterielle rettigheter.

Årsakene til at forhandlingene brøt sammen, er komplekse. EU ønsket å ha en bred forhandlingsagenda, med nye forhandlingstemaer, mens u-landene er mest opptatt av gjennomføring av allerede inngåtte avtaler. Særlig på landbruksområdet er det gjort få innrømmelser fra i-landene, og subsidieøkningen i USA har skapt sterke reaksjoner. Det var u-landene som satte foten ned da et utkast til sluttdokument introduserte de nye temaene *før* landbruk. U-landene ville ikke gjøre innrømmelser på andre områder før det var gjort innrømmelser på landbruk.

TRIPS-avtalen har vært diskutert i KISP før, og Haugen minnet om KISP-uttalelsen fra 2001 om TRIPS-avtalen og retten til liv. En gjennomgang av artikkel 27.3(b) som regulerer levende organismer, har ennå ikke funnet sted i WTO. Haugen mente det var usannsynlig at det kunne bli enighet om å forandre selve ordlyden i denne artikkelen, men framholdt at en spesiell *erklæring* om hvordan artikkelen skal gjennomføres ville være et viktig skritt for å ta hensyn til u-landenes interesser. Norge har forsøkt å fungere som en brobygger mellom i-land og u-land i TRIPS-spørsmål, og forslag om en erklæring, kan åpne for at viktige hensyn som er inne i Konvensjonen for biologisk mangfold blir gitt større oppmerksomhet.

Som bakgrunn for dette forslaget refererte Haugen til arbeidet i forkant av de to siste ministerkonferansene, der det i Doha ble vedtatt en erklæring om at TRIPS-avtalen ikke skal stå i veien for nødvendige tiltak for å bedre folkehelsen. Før ministerkonferansen i Cancun ble tolkningen av TRIPS diskutert videre. Det er nå bestemt at generiske legemidler produsert under tvangslisens (dvs. av en annen enn patentinnehaver, etter kriterier fastsatt i TRIPS-regelverket) i et land kan importeres av et annet land. Dette innebærer at legemidler mot hiv produsert i den generiske industrien, for eksempel i India, kan importeres av land som trenger disse legemidlene, men som ikke selv har en generisk legemiddelindustri.

Kampanjearbeid

Ecumenical Advocacy Alliance (EAA) har en handelskampanje som varer fra 2002 til 2005. Denne setter handel i sammenheng med menneskerettigheter, særlig retten til mat, og sier at borgere har rett til livsviktige (esential) tjenester. Dette inkluderer vann, helse og utdanning. Retten til vann er forøvrig slått fast i Kvinnekonvensjonen og i Barnekonvensjonen. Kampanjen jobber også med regulering av transnasjonale selskaper.

Trade Justice Campaign skal lanseres i Norge av Kirkens Nødhjelp, på Norway Social Forum (globaliseringskonferansen) helgen 31.10.–02.11. Denne tar opp u-lands mulighet til å regulere og beskytte sin egen industri, for eksempel gjennom toll på import, og i-lands plikt til å bygge ned handelshindringer.

Det nye i dette arbeidet er at menneskerettigheter kobles på WTO. Til nå har rettigheter i WTO betydd arbeidsrettigheter, noe u-land ser på som skjult proteksjonisme at i-land insisterer på. Kampanjearbeidet som nå er i gang, søker å identifisere konsekvensene av for menneskers livsgrunnlag. Menneskerettigheter i forbindelse med handel er et spennende perspektiv som KISP kan jobbe videre med.

Vedtak:

- *KISP takker for innledningen!*
- *Perspektiver fra innledningen vil gå inn i høringsuttalelsen til Globaliseringsmeldinga (sak KISP 17/03)*

KISP 20/03 Illegitim gjeld v/ Gunstein Instefjord

Kirkens Nødhjelp og Changemaker har i sommer vært i debatt med utviklingsministeren om anerkjennelse av at gjeld kan være illegitim. LVF vedtok en resolusjon om illegitim gjeld på generalforsamlingen i Winnipeg i juli. Changemaker henvendte seg etter det til Mellomkirkelig råd med forespørsel om MKR/Kirkerådet ville være med på en felles henvendelse til utviklingsminister Hilde F. Johnson om dette.

Instefjord deltok på KISP-møtet fordi MKR ønsket at KISP skulle behandle spørsmålet før en eventuell tilslutning til en slik henvendelse. Instefjord la vekt på at:

- "diktatorgjeld" er en spissing av og en type illegitim gjeld.
- viktig nå er en anerkjennelse av at gjeld kan være illegitim. Dette legger ansvar for uansvarlig oppførsel også hos lånegiver. I dag er hele ansvaret hos låntaker.
- et argument mot "illegitim gjeld" er at det er vanskelig å operasjonalisere. Dette er KN også enig i. Et viktig krav til myndighetene er derfor at implementering/operasjonalisering utredes. En mulighet er at det opprettes en nøytral, ikke-donorstyrt tredjepart som kan definere hva som er illegitim gjeld.
- tre mulige kriterier for å bestemme om gjeld er illegitim er 1. om belastningen ved å tilbakebetale gjeld truer menneskerettigheter i landet, 2. om lånet er tatt opp til illegitime formål, og 3. at gjelda har vokst til uhåndterbare proporsjoner.
- et problem i debatten med norske myndigheter er at myndighetene blander sammen illegitim gjeld-debatten med gjelds(s)letteinitiativer som HIPC. Myndighetene mener at hvis illegitimitet skal være et kriterium for gjelds(s)lette, vil mellominntektsland kunne komme innenfor, mens fattige land falle utenfor. Dette er en feilslutning – debatten handler om å anerkjenne at lånegiver har ansvar.

Vedtak:

- *KISP takker for orienteringen!*
- *Som en naturlig oppfølging av vedtaket om illegitim gjeld på Det lutherske verdensforbunds generalforsamling sommeren 2003, ber KISP Mellomkirkelig råd være med på en henvendelse til Hilde F. Johnson sammen med Kirkens Nødhjelp og Changemaker. I henvendelsen ber vi om 1. aksept av problemstillingens relevans og av lånegivers ansvar, og 2. en utredning av mulighetene for implementering.*

KISP 21/03 Israel/Palestina: hva skjer nå? v/ Are Hovdenak

Veikartet for fred

Veikartet for fred er et initiativ fra den såkalt kvartetten: EU, FN og Russland, med USA i spissen, for å få slutt på intifadaen. Det ble lansert i april, med store overskrifter, og lave forventninger. Som Oslo-prosessen setter veikartet opp punkter som skal være gjennomført av begge parter i tre faser:

- Fase 1 (mai 2003):
- Partene skal slutte med all vold
 - Palestina skal blant annet gjennomføre demokratiske reformer, reorganisere selvstyremyndighetene, konfiskere våpen.
 - Israel skal trekke seg ut av okkuperte områder, fryse utbygging, og trekke seg ut av utpostene.
- Fase 2 (juni – desember):
- Palestinske demokratiske reformer videreføres, blant annet gjennom opprettelse av en statsministerpost og en innenriksministerpost med ansvar for sikkerhetsstyrkene, og forberedelse av en konstitusjon.
- Fase 3 (2004-2005):
- En permanent palestinsk stat basert på tidligere FN-resolusjoner.
 - Flyktningproblemet løses gjennom en forhandling.

I forhold til tidligere avtaler, som Oslo-prosessen, er det nytt at Israel har gått med på en plan med så klare mål, og med disse målene. Samtidig er forpliktelsene skjevt fordelt. Kravene til Palestina er sterkere og mer detaljerte om å opprette nye institusjoner (som statsminister og konstitusjon), mens kravene til Israel handler mer om å trekke seg tilbake fra okkuperte områder og lignende.

På palestinsk side begynte implementeringen allerede før planen trådte i kraft, mens Israel brukte lang tid på å gjøre vedtak om å godta trinnene i planen. Verken likvidering av palestinske ledere eller muren som bygges er nevnt i veikartet.

Muren er skremmende i det den representerer et irreversibelt element, og betyr at Israel befester okkupasjonen selv under veikartet. Muren tar store palestinske landområder, det er beregnet at den vil legge beslag på 10% av det palestinske området når den er ferdig. Den svinger også slik at den holder viktige grunnvannsreserver på israelsk side.

Det er ikke sikkert at det er behov for flere veikart, men heller for trafikkpoliti, noe veikartet mangler. Det er behov for en FN-forankret mekanisme og for at store aktører som USA tar ansvar for at begge sider oppfyller sine forpliktelser. Løsninger må også eksplisitt basere seg på internasjonale prinsipper. Det gjør ikke nødvendigvis en ”forhandlet løsning”, som er formuleringene i dagens veikart. Palestinerne har bedt om en internasjonal styrke, men Israel motsetter seg dette, og uten internasjonalt press vil dette ikke bli noe av. USA er nøkkelen til dette, men blant annet på grunn av press fra den kristen-fundamentalistiske lobbyen vil ikke USA legge det nødvendige presset på Israel.

Hamas ønsker ikke å trekkes inn som forhandlingspartner. I dagens situasjon er det heller ikke grunnlag for dialog mellom israelere og palestinere. Grunnlaget for dialog må være en viss tillit, som var tilstede rundt Oslo-prosessen. Den er ikke tilstede nå, idet mange palestinere føler seg lurt etter Oslo-prosessen.

Vedtak:

- *KISP takker for orienteringen!*
- *KISP vil fortsette å holde seg oppdatert om og arbeide med situasjonen i Israel/Palestina.*

KISP 22/03 Ledsagerprogrammet v/Anne Veiteberg

Kirkenes Verdensråd står bak et økumenisk ledsagerprogram i Israel og Palestina. Ledsagere fra Norge, Danmark, Canada og andre land er allerede tilstede i israelske og palestinske kirker, organisasjoner og lokalsamfunn. Kirkens Nødhjelp står for programmet i Norge, sammen med Mellomkirkelig råd for Den norske kirke, Delta Internasjonalt KFUK-KFUM og Norges kristne råd. I alt tre norske ledsagere har vært ute, to er nylig reist ut, og seks sendes ut i november.

Det rekrutteres nå ledsagere til våren 2004, og KISP-medlemmene oppfordres til å opplyse om programmet i sine nettverk.

Vedtak:

- KISP takker for orienteringen, og for arbeidet med ledsagerprogrammet!

KISP 23/03 Irak nå: uttalelse fra Middle East Council of Churches

Middle East Council of Churches (MECC) har sendt ut en uttalelse der de uttrykker bekymring for den usikre situasjonen for sivilbefolkningen i Irak.

Vedtak:

Uttalelsen fra MECC sendes ut som pressemelding, med følgende innledning på norsk:

KISP har mottatt og vil henlede oppmerksomheten til en uttalelse fra MECC, kirkerådet i Midtøsten, om situasjonen i Irak. Uttalelsen gir grunn til bekymring både for sivilbefolkningen og for kirkene i området. KISP vil spesielt trekke fram følgende momenter i uttalelsen:

- USA og Storbritannia oppfyller ikke de forpliktelsene landene har som okkupant ifølge Genèvekonvensjonen. Okkupanten skal sikre ro og stabilitet. MECC peker på at det i Irak nå hersker kaos, og at det, som under sanksjonene før Saddam Hussein ble styrtet, er sivilbefolkningen som lider.*
- Kirkene i Midtøsten ber gjennom uttalelse fra MECC søsterkirker og internasjonale aktører om å støtte og be for dem som arbeider for å oppnå stabilitet i Irak*

KISP 24/03 Egenevaluering

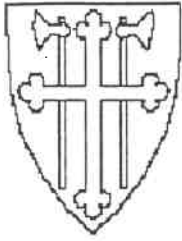
Resultatet av skjemaene som KISP-medlemmene fylte ut på forhånd som refleksjonsstartere, la grunnlaget for samtalen:

- KISP-medlemmene trives godt i KISP, og er fornøyd med å kunne jobbe med et bredt og aktuelt saksfelt, gode innledere på møtene, og med å spille en rolle for kirkelig engasjement og norsk politikk på sakene som tas opp.
- Av negative forhold var uklarhet et nøkkelord: uklar rolle for KISP, klarere definerte mål for arbeidet, klarere røde tråder i sakene det jobbes med.
- Arbeidsformen, med to møter i året og ad hoc-grupper på enkelte temaer etter behov, fungerer stort sett godt, men KISP kunne i større grad fungere som nettverk mellom møtene.

- Saker som KISP har fått jobbet godt med er etikk/sikkerhetspolitikk/krig, Israel/Palestina, minoritetsproblematikk.
- Av saker det burde jobbes mer med ble det nevnt urfolk (gjerne sammen med Samisk kirkeråd), Europa-spørsmål, og å få et kvinne/kjønnsperspektiv på sakene.

Mange følte at det tok lang tid å komme inn i arbeidet og forstå sammenhengen mellom de forskjellige sakene. Til neste KISP foreslås derfor at det legges fram et organisasjonskart, at det utarbeides en kompetansekatalog over medlemmene, og at det på det første møtet settes av god tid på å lære opp de nye.

BSA 071003

kirkens u-landsinformasjon
 CHURCH OF NORWAY DEVELOPMENT
 EDUCATION SERVICE

PROTOKOLL FRA KUIs PROSJEKTKOMITÉ-MØTE TORSDAG 25.SEPTEMBER 2003

kl.10.00 – 13.00 i KIRKENS HUS

Til stede:

Raag Rolfsen (leder), Anne Veiteberg, Dag Arne Roum, Dag Magnus Ringås (FGI), Estrid Hessellund (sekr.)

Forfall:

Inger Kjersti Lindvig, Knut Finquist, Ivar Johannesen, Heidi Årvik (flyttet utenlands), Ole Bjørnar Lunde (KN)

Åpning ved Raag Rolfsen

Sak 18/2003 Godkjenning av innkalling og dagsorden.
 Innkalling og dagsorden ble godkjent.

Sak 19/2003 Godkjenning av protokoll fra forrige prosjektkomité-møte 19.mai 2003.
 Protokollen ble godkjent med bemerkning om oppfølging av prosjektstøttesøknader til Kristiansand og Paulus menighet (jmf. tidligere vedtak).

Sak 20/2003 Orienteringssaker

- Inger Kjersti Lindvig har fått en datter 13.09. Prosjektkomiteen gratulerer – og sender en blomst.
- KUIs årsrapport med revidert regnskap for 2002 ble godkjent på Mellomkirkelig råds møte 8.-9.september 2003, der Raag Rolfsen deltok.
- Prosjektkomiteens forslag til endring av punkt 3 i KUIs vedtekter ble godkjent av Mellomkirkelig råd på møtet 8.-9.september 2003. (KUI Sak 15/2003). *Kopi av gjeldende, nyreviderte vedtekter vedlagt denne protokollen.*
- Oppnevning av nemnder og komiteer, herunder KUIs prosjektkomite for 2004-2007, vil skje på Mellomkirkelig råds AU-møte i november 2003. Liste med forslag til kandidater foreligger.
- "HIV/AIDS – utfordringer for Den norsk kirke" er en hovedsak på Kirkemøtet 2003 (17.-22.november på Lillehammer). Sakspapir er utarbeidet av KISP-konsulenten med innspill fra ulike fagmiljøer. KUIs daglige leder er spurt om å være saksbehandler på Kirkemøtet. En "stemme fra Sør" er ønsket fra MRK og KUIs side som faglig bidragsyter på Kirkemøtet, både i plenum og i

komitébehandlingen. KUI arbeider videre med dette. – *KM-sakspapiret er vedlagt denne protokollen.*

- KUI er av Norges kristne råd blitt invitert og har sagt ja til å delta i en arbeidsgruppe om teologiske refleksjoner omkring HIV/AIDS, i regi av Norden-FOCCISA samarbeidet.
- Daglig leder orienterte om rapporten "South Evaluation of the RORG network in Norway", som nettopp hadde kommet, utarbeidet av Stien van der Merwe (Sør Afrika). Den tar for seg Sør's tenkning om vår innsats i Nord når det gjelder Nord/Sør-informasjon og –opplysningsarbeid. Sentrale anbefalinger fra evalueringen er knyttet til behovet for klargjøring av grunnleggende mål og motiver for opplysningsarbeidet innen RORG nettverket, herunder en felles forståelse av begrepet "Development Education" (opplysningsarbeid), samt behovet for strategisk tenkning og planlegging. RORG'ene vil drøfte anbefalingene videre på et to-dages seminar i november.
- Dag Magnus Ringås informerte om utviklingen i Frikirkenes Globale Informasjon (FGI). Etter omstrukturering er FGI langt inn under Frikirkerådet, som har overtatt rammeavtalen med NORAD. En prosjektkomite er nedsatt med 5 medlemmer + 2 vara, som på sitt møte 22.09.03 valgte leder og nestleder. Man ønsker en 50-60 % ansatt, og utlysning vil skje med det første. FGI ønsker å være et ressurscenter i forhold til medlemskirkene (lokale menigheter og kirkenes bistandstiltak), men ønsker å samarbeide og koordinere så mye som mulig med KUI.

Sak 21/2003 NORAD / UD undersøkelsen 2003 (utdrag fra rapporten var vedlagt innkallingen)

Umiddelbart ligger KUI helt på bann i denne undersøkelsen når det gjelder synlighet i offentligheten og i mediebildet. Dette har aldri vært KUIs mål, men derimot å gjøre en målrettet innsats i forhold til menigheter, integrert i Den norske kirkes sentrale virksomhet (KR/MKR/SKR). Men det reiser spørsmålet: hvor synlig skal KUI være og i forhold til hvem?

Prosjektkomiteen er av den oppfatning at synligheten kan styrkes ved mer konsentrasjon om færre felt (merkevare-bygging), og ved at produktene er bevisst brukerorientert, men at nettverksbygging og holdnings-/handlingsrelatert stoff i forhold til menigheter og kirkelige instanser stadig bør skje i regi av Den norske kirke. Dvs målet må være mer synlighet innen kirke-nettverket.

På produktsiden vurderes KUIs liturgibase som "det kuleste" evalueringsteamet har vært borti! (Optimalt brukerorientert). Derimot vurderes informasjon via temagudstjenester "som å fall utenfor NORADs retningslinjer". Dette kan tas til etterretning – eller man kan være uenig i evalueringsteamets forståelse av hvilke påvirkningsmuligheter (holdning/handling) en gudstjeneste kan by på.

Bruk av bilder i formidlingen kan være et brukerorientert tiltak (ex. bilde-database også til gudstjenestebruk)

Videre kan KUI være en tydeligere premiss-leverandør til kirkens profetiske rolle, f.eks ved å framholde både "the greedy line" (grådighetslinjen) og "the poverty line" (fattigdomslinjen) i sitt opplysningsarbeid (Jmf. Kirkenes Millenniums-mål 2015) og knyttet til temaet "Lokal kirke i globalt fellesskap".

UD har bedt om at faktiske feil i rapporten påpekes, og at RORG'ene kommer med en høringsuttalelse. Eimund Stangeland har i august pva KUI sendt en redegjørelse om KUIs

sammenheng med Den norske kirke, også for å understreke at det ikke har vært KUIs mål å markedsføre seg selv som organisasjon.
ROrg'ene har i sin høringsuttalelse sluttet seg til de 16 anbefalinger som evalueringsteamet kom med (medio september).

Vedtak: Rapporten tas til etterretning med de ovennevnte kommentarer.

Sak 22/2003 KUI profil og Virksomhetsplan 2004

Utkast til Virksomhetsplan og budsjett for 2004 var vedlagt innkallingen. Planen skal være hos NORAD innen 1.oktober.

Planen speiler ca. samme aktivitetsnivå og budsjett som i 2003, knyttet til den 4 årige strategiplan som er grunnlaget for rammeavtalen med NORAD. Ut fra tanken om "merkevarebygging" ønsker KUI dog å spisse profilen slik at vekten legges på feltene: web-sider, global gudstjenesteliv, kulturmøter med Sør, vennsksarbeid, Forbruk og rettferd. Daglig leder utarbeider i tillegg til kortversjonen som sendes NORAD, en mer fyldig virksomhetsplan som er bedre egnet som daglig styrings- og arbeidsredskap

Vedtak: KUIs prosjektkomité slutter seg til framlagte virksomhetsplan og budsjett med de justeringer som fremkom i møtet. (Se vedlegg).

Sak 23/2003

KUI budsjett-status pr. september 2003. (Regnskapsoversikt var vedlagt innkallingen).

Komiteen foreslo ulike tiltak for å følge opp årets planer (for eksempel bred annonsering av Menneskerettighetssøndagen og AIDS-dagen med presentasjon av ressursmateriell). Ellers vises til gjennomgang av årets aktiviteter, sak 25).

Vedtak: Prosjektkomiteen tar statusrapporten til etterretning.

Sak 24/2003 Søknader om prosjektstøtte (søknader var vedlagt innkallingen)

Det forelå to nye søknader om økonomisk støtte til lokale prosjekter (pkt.2.9).

- *Grimstad-Fjære og Landvik menigheter (Dnk) søker om støtte til prosjektet "Ungdom og global forståelse"- 10.000,-kr.*
I forbindelse med studietur til Mali (25.09-6.10.03) for ungdommer, søkes støtte til inspirasjons og informasjonsarbeid i Norge (ungdomsskoler og konfirmantgrupper i Aust og Vest-Agder) i nov 2003 og i fasteaksjonen 2004). Totalbudsjett: 130.000,- kr.

Vedtak: Søknaden innvilges med kr. 10.000,-

Begrunnelse: Søknaden faller innenfor de tiltak KUI gir støtte til. Jfr. Punkt 5 i KUIs retningslinjer for tildeling av midler.

- *Norges KFUK-KFUM søker støtte til prosjektet "Barn møter verden!" 16.000,-kr*
Delprosjekt innunder Barnefestivalene 2003 (1.sept-7.nov 2003). To gjester fra Bangladesh kommer for å delta i informasjonsarbeid og på festivalene (Troms, Buskerud og Sogn). I nord er de i tillegg med på et opplegg på Sameskolen i Bardu (møte mellom samisk kultur og Bangladesh-kultur). Musikal og fire videoer inngår i informasjonsarbeidet.
Totalbudsjett: 47.000,- kr

Vedtak: Søknaden innvilges med kr. 16.000 (med fokus på videomateriell, aktivitetsmarkeds materiell og delvis dekning av reiseutgifter).

Begrunnelse: Søknaden faller innenfor de tiltak KUI gir støtte til, jfr. Punkt 5 i KUIs retningslinjer for tildeling av støtte.

Videre forlå søknad fra MKR:

- *Mellomkirkelig råd søker støtte til utgivelse av bokprosjektet "Mennesker kjemper for livet" kr. 65.750,-.*

Prosjektbeskrivelse var vedlagt søknaden.

Komiteen ønsker mer informasjon om hvordan boka tenkes distribuert og til hvem.

Vedtak: Prosjektet støttes med 50.000 kr

Begrunnelse: Prosjektet er hovedsatsningsfelt i KUIs tiltaksplan pkt. 2.8. Videre kan temaet inngå i pkt.2.10

Sak 25/2003 Prosjektstatus KUI 2003

Eimund Stangelands statusrapport pr.1.9.03 var vedlagt innkallingen.

Årets fremdrift og slutføring av tiltak ble drøftet.

Bemerkninger i forhold til tiltaksplan:

2.1. www.kui.no

Nettsidene oppdateres med u-landssøndag, MR-søndag o.a. liturgier. Intervju med ledsagere fra ledsagerprogrammet i Israel og Palestina (jmf sak 26) (Anne V. Formidler). Estrid deltar på Dream-Weaver kurs 4 dager i oktober.

2.2. Global gudstjenesteliv: Arbejdsgruppe er nedsatt for å jobbe med MR-søndagen (Einar Tjelle, KN, Sindre Eide, IKO, og daglig leder KUI). Fokus på barns rettigheter.

2.3. Vennskapsmenigheter: Ressursmappen for konfirmanter: Sv.H.Rødahl er kontaktet og materialet vil bli levert KUI for ferdigstilling. Redaktør-tjeneste må kjøpes inn.

Rapporten "Guds menighet – jordens største under" er ferdigtrykt. *Sendes som vedlegg til denne protokoll.*

2.4. Kultur møter og besøk fra Sør: Mulighet for å invitere en "stemme fra Sør" til årets Kirkemøde i forbindelse med HIV/AIDS-saken. Organiseres i samarbeid med KM-ledelsen og KN

2.6. Tiåret mot vold "Bygg freden!": Gudstjenestemateriell er utarbeidet til 25.novembermarkeringen (Den internasjonale dagen mot vold mot kvinner) v. Nemnd for kvinne- og likestillingsspørsmål. Bør legges ut på KUIs nettsider.

2.7. Forbruk og rettferd: Det trengs oppdatering på Max Havelaar-informasjon – og hva som evt. kan distribueres til menighetene.

2.10. Kirkelig refleksjon om nord/sør spørsmål: Det har vært flere forespørsler i det siste på heftet "Veien til Damaskus" (1990, KUI og KN) som bare finnes i få eksemplarer. Det undersøkes muligheten for et mindre gjenoptrykk, evt fulgt opp av informasjon om "Kirkenes Millenniumsmål" frem mot 2015 (lansert av KV). Kan også legges ut på nettet.

Vedtak: Status-rapporten tas til etterretning med ovennevnte bemerkninger og anbefalinger.

Sak 26/2003 Eventuelt

- Anne Veiteberg informerte om ledsager-programmet i Palestina og Israel, som Kirkenes Verdensråd står bak (Ti-året mot vold). KN står for programmet i Norge sammen med MKR, Delta Internasjonalt (KFUM-KFUK) og NKR. Ledsagere fra Norge, Danmark, Canada og andre land er allerede til stede i israelske og palestinske kirker, organisasjoner og lokalsamfunn for å være øyenvitner til det som skjer og vise at noen bryr seg. Deres oppgave er å følge israelere og palestinere i deres hverdag, og rapportere om brudd på menneskerettigheter og internasjonale humanitære lover. 20 ledsagere er så langt rekruttert, i alderen 20-60 for en periode av 3-6 måneder.

Det er ønskelig at KUI får intervju med en eller flere av de hjemvendte ledsagere, med henblikk på informasjon på web-siden.

- Neste møte i Prosjektkomiteen: 24.november 2003 kl.14.00-18.00 med middag i etterkant og avslutning for nåværende prosjektkomiteé.

02.10.2003

Raag Rolfsen /s/
Leder KUIs prosjektkomiteé

Estrid Hessellund
Daglig leder

Til medlemmer av KUIs prosjektkomité

Dato: 02.12.03 Vår ref: 02/93-12 EH

Deres ref:

PROTOKOLL FRA MØTE I KUI's PROSJEKTKOMITE MANDAG 24.NOVEMBER 2003

Kl 14-17 (19) i Kirkens Hus

Til stede:

Raag Rolfsen (leder), Dag Arne Roum, Knut Finquist, Estrid Hessellund (sekr.), Vebjørn Horsfjord (MKR, til stede under middagen 17-19)

Forfall:

Inger Kjersti Lindvig, Anne Veiteberg, Ivar Johannesen, repr. fra Kirkens Nødhjelp og Frikirkenes Globale Informasjon.

Åpning v. Dag Arne Roum.

Sak 27/2003: Godkjenning av innkalling og dagsorden.

Innkalling og dagsorden ble godkjent.

Sak 28/2003: Godkjenning av protokoll fra forrige prosjektkomite-møte 25.09.2003

Protokollen ble godkjent uten merknader.

Sak 29/2003: Orienteringssaker

- *RORG-seminar 12.-13.11.03* på Trøllvasshytta: Oppfølging av Sør-evalueringen, med vekt på felles forståelse av "Development Education". Inger Kjersti og Estrid deltok på vegne av KUI.

To temaer ble drøftet: 1) Nord/Sør-informasjon (mål med informasjons/opplysningsarbeidet, hvordan skal vi nå målet, hva skal man kalle "barnet"?)
2) Sør-perspektiver (hvorfor er sør-perspektiver viktige, hvem skal være våre kilder/informasjonspartnere i Sør?, hvordan styrke Sør-perspektiver og samarbeide med Sør?)

Tematikken tas med til videre drøftelse i den nye KUI komiteen.

* Estrid informerte om tre informasjons- og dialog-timer med *diakonistudenter på Lovisenberg* 14.10.03. Tema: HIV/AIDS, Kirkens engasjement og KUI som formidler av Nord-Sør-informasjon.

- VennskapNord/Sør's *vennskapskonferanse i Sarpsborg* 30.10.-1.11.03. Estrid deltok som leder av to del-seminarer (Vennskap og menigheter; Eritrea- vennsapsgrupper i Norge). Det er et stort potentiale når det gjelder å utvide kontakten til menigheter som har vennsapsforbindelser. Av 102 registrerte grupper hos Vennskap Nord/Sør har 46 menighetstilknytning.
- Gudstjenestemateriell til *Menneskerettighetssøndagen* (2.søndag i advent) og *Verdens Aids-dag* (1.desember) er ferdig, omsatt til nynorsk, sendt ut i menighetssending og lagt ut på nettet, både på www.kui.no og www.kirken.no Takk lød til den hurtigarbeidende arbeidsgruppen! (Einar Tjelle, KN, Sindre Eide, IKO + daglig leder)
- Opptrykk av "*Veien til Damaskus*" er på gang og vil bli avsluttet innen jul. Nytt forord/prolog er utarbeidet med henvisning til Kirkenes millenniumsmål. Utgis av KN, Dnk og KUI i fellesskap (1000 eks).
- KUIs virksomhetsplan for 2004 blir integrert i *Årsplan for De sentralkirkelige råd* som "Lokal menighet i globalt fellesskap".
- Nytt fra *KN og FGI*: ingen av representantene var til stede.
- Raag refererte fra seminaret om "*Sårbarhet og sikkerhet*" som MKR arrangerte i New York 31.okt. for 40 personer fra de nordiske FN.-delegasjoner, stortingsrepresentanter, det internasjonale økumeniske miljø og NGO miljøet. Seminaret bygget på dokumentet "*Sårbarhet og sikkerhet*" som KISP utarbeidet i 2000 (*vedlagt dette referatet*).
- Møte med *UNAIDS generalsekretær Peter Piot* 2.11.03: daglig leder var sammen med representanter fra MRK, NKR, Kirkens Bymisjon o.a. til stede ved et møte med Peter Piot, der han understreket betydningen av kirkens engasjement i den verdensvide hiv/aids-problematikk.

Sak 30/2003: Kirkemøtet 2003 (17.-22.11.)

Daglig leder refererte fra Kirkemøtet generelt og om HIV/AIDS-saken spesielt. Komiteen fikk utlevert det endelige saksdokument med vedtak (finnes på www.kirken.no).

Dokumentet bør også legges til KUIs nettside om hiv/aids.

Komiteen noterte seg videre med glede at "Forbruk og rettferd"-temaet fikk fornyet vitalitet gjennom saken "Vern om havet. Et prosjekt i kirkens engasjement for miljø og "forbruk og rettferd". (*Det endelige vedtak vedlegges dette referat*)

Vedtak: Komiteen gledet seg over behandlingen og vedtakene, som i oppfølgingen også involverer KUI (hiv/aids-vedtak pkt 2, + deler av Forbruk og rettferd-vedtakene).

Sak 31/2003: Prosjektstatus KUI 2003

Saken tok utgangspunkt i forrige møteprotokoll sak 25/2003.

- 2.1. www.kui.no: Arbeidet med oppdatering av nettsidene skjer fortløpende
- 2..2. Global gudstjenesteliv: Arbeidet med materiell til MR-søndag og Verdens aids-dag er fullført.
- 2.3. Vennsapsmenigheter: Det arbeides med ferdigstillelse av idéhefte for Vennsapskonfirmanter

- 2.4. Kulturmøter fra Sør: KN har finansiert besøket av Ms. Phumzile i forbindelse med hiv/aids-saken på Kirkemøtet..
- 2.7. Forbruk og rettferd: Daglig leder har besøkt Max Havelaar-kontoret og skrevet artikkel om Max Havelaar-utviklingen til neste nummer av Kirkeaktuelt. Komiteen oppfordrer til at KUI annonserer i dagspressen for "rettferdig handel/kjøp rettferdig" i forbindelse med julehandelen.
- 2.10. Kirkelig refleksjon om nord/sør-spørsmål: Nytt opptrykk av "Veien til Damaskus" vil bli ferdigstilt i desember, et samarbeid mellom KUI, Dnk og KN. Pedagogiske metoder fra Sør: En arbeidsgruppe, ledet av Kateketforeingen, har hatt sitt første møte om prosjektet "Solidariske skritt – et ressursmaterieell rundt kontekstuell menighetspedagogikk fra Brasil" (arbeidstittel). Gruppen vil ha et arbeidsseminar i desember, støttet av KUI.

Vedtak: Komiteen tar prosjektstatus til etterretning.

Komiteen anbefaler at KUI betaler gjenoptrykket av forberedelsesdokumentet "HIV/AIDS som utfordring til Den norske kirke", som kan brukes som et generelt informasjonsmaterieell for norske menigheter og utdannelsesinstitusjoner i oppfølgingen av KM-saken.

Det rykkes inn annonse i Vårt Land forut for 1.des. og 8.des. Raag Rolfsen oppfordres til å lage et opplegg for "alle som forbereder årets julepreken" som legges inn på KUIs hjemmeside. Det rykkes inn annonse i VL for dette, med henvisning til hjemmesiden.

Sak 32/2003: KUI budsjett status 2003

Statusoversikt pr.medio november var vedlagt innkallingen.

P.g.a. nedsatt prosjektaktivitet i løpet av året i KUI vil det ikke bli mulig å utnytte alle bevilgede midler. Det må beregnes en tilbakebetaling til NORAD på o. 200.000 kr

Vedtak: Komiteen tar budsjett status 2003 til etterretning. I forbindelse med årsrapport og regnskap 2003 oppfordres daglig leder til å gjøre rede for unntakstilstanden mht daglig ledelse dette året.

Sak 33/2003: Søknader om prosjektstøtte

- *Soknediakoner i Borg bispedømme søker om støtte til prosjektet "Internasjonal diakoni i lokalmenigheten, fokus India" – kr. 5000,- (søknad var vedlagt innkallingen)*

Som oppfølging av studietur til India (nov 2003) ønsker 12 diakoner å øke bevisstheten og kunnskapen om internasjonal diakoni i lokalmenighetene i Borg bispedømme.

Vedtak: Søknaden innvilges med kr. 5.000,-

Begrunnelse: Søknaden faller innenfor de tiltak KUI gir støtte til, jmf. punkt 5 i KUIs retningslinjer for tildeling av støtte. Gruppen oppfordres til å avlegge skriftlig rapport så snart som mulig i 2004.

- *Vennsapsgruppen Kragerø-Aditeklezan (Eritrea), i samarbeid med Kragerø menighet og Kirkens Nødhjelp i Sør, søker om støtte til prosjektet "Utvexling og informasjonsarbeid om Eritrea i Norge" – kr.10.000,- (Søknad utdelt på møtet).*

Målet er å gjøre menigheter og andre nord/sør-vennskapsgrupper i Norge kjent med situasjonen i Eritrea med fokus på vann, kvinner og utdanning. En kvinne fra Eritrea inviteres til Norge 3 uker i begynnelsen av 2004 med henblikk på besøk/informasjonsvirksomhet i Kragerø, Grong, Trondheim og Stavanger. Totalbudsjett kr.28.000,-

Vedtak: Søknaden innvilges med kr.10.000,-

Begrunnelse: Søknaden faller innenfor de tiltak KUI gir støtte til, jmf. punkt 5 i KUIs retningslinjer for tildeling av støtte. Gruppen oppfordres til å avlegge skriftlig rapport så snart som mulig i 2004.

- *Brev fra Janne Irene Eide om "Kyrkjeutsmukking i afrikanske kontekst – og lokalt".* Brevskriveren bor i Ryfylke og har jobbet med utvikling av lokale kunstnere i Kamerun og Mali. Hun har utkast til en prosjektidé rundt et tema, f.eks "Kultur(ary) møter kristendom i Norge og Afrika", i samarbeid med afrikanske kunstner-kolleger. Hun spør om det kunne være interessant for KUI å støtte eller være samarbeidspartner i videreutviklingen av denne idé.

Vedtak: Komiteen mener tanken er spennende, og anbefaler at daglig leder tar kontakt tilbake med anbefaling av å videreutvikle ideen, for eksempel i samarbeid med Norske Kirkeakademier, Stavanger bispedømmekontor (Jostein Idland) og evt. Kirkelig Kulturverksted. En evt. støtte fra KUI til prosjektet vil avhenge av den videre utforming. (Regler for prosjektstøtte vedlegges til brevskriveren).

Sak 34/2003: Egen-evaluering av prosjektkomiteens periode 1999-2003

Nåværende prosjektkomite har sittet 5 år, dvs et år på overtid på grunn av reguleringen i fjor i forhold til Kirkemøte-perioden.

Den siste del av perioden har vært preget av turbulens i forhold til frammøte: et medlem har ikke kunnet møte pga. jobb, et (vara-)medlem har reist utenlands, Delta/KFUM-K-representanten trakk seg, andre varamedlem har ikke møtt opp, representasjonen fra FGI og KN har vært skiftende. Tilbake har vært en fast kjerne på 5 medlemmer, som har jobbet seriøst og trofast. Særlig leder (Raag) berømmes for sin innsats, både i KUI og for sin aktive innsats som KUI-observatør i KISP. Det samme gjelder Dag Arne og Anne som har sittet som aktive medlemmer i KUI-komiteen i 9 år.

Perioden har også vært preget av skift i daglig leder-posisjonen med to vikarer i løpet av tre år.

Av positive og konstruktive resultater fremhevet komiteen:

- 1) etableringen av og profilen på KUIs web-side og arbeidet med liturgibasen
- 2) forberedelsen og gjennomføringen av 25-års jubileumsfeiringen høsten 2002
- 3) arbeidet med utarbeidelsen av strategiplan 2003-2006
- 4) deltakelsen i Sør-evalueringen som ble foretatt 2002-2003, ledet av Stian van der Merwe, Sør-Afrika

Komiteen beklager at punktet i strategiplanen om "Menighetspedagogikk og kulturformidling" ble tilsidesatt av NORAD.

Det er positivt at komiteen møtes fast 4 ganger i året, men flere komitémedlemmer uttrykte ønske om også å være involvert i mellomliggende perioder, for eksempel i diverse arbeidsgrupper og for å styrke nettverket rundt KUI.

Det var bred enighet om at KUIs oppgaver og arbeid fortsatt er utrolig viktig i forhold til Den norske kirke og dens menigheter, nettopp som et organ som tenker det internasjonale inn på alle ledd i virksomheten.

Komiteen gleder seg over at Inger Kjersti Lindvig fortsetter i den nye komité, og ønsker henne lykke til med fortsettelsen av arbeidet!

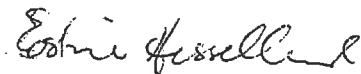
Sak 35/2003: Eventuelt og neste møte.

Medlemmer av komiteen delte kort med hverandre hva man var opptatt av for nærværende, og daglig leder ga noen glimt fra sitt arbeid de siste tre årene i Eritrea.

Neste møte vil bli i siste halvdel av januar med den nye prosjektkomité. Raag Rolfsen er villig til å komme og gi en kort KUI-introduksjon og "la stafettpinnen gå videre".

Møtet sluttet med middag på "Mother India", der ass.generalsekretær i Mellomkirkelig råd, Vebjørn Horsfjord, takket komiteen for vel utført arbeid.

Raag Rolfsen /s/
Leder av KUIs prosjektskomité

Estrid Hessellund
Daglig leder KUI

SAMARBEIDSRÅD FOR MENIGHET OG MISJON
REFERAT FRA MØTE 10. sept. 2003

Til stede:

- Areopagos:

Knud Jørgensen

Oddmund Køhn

- Den Norske Israelsmisjon:

Rolf G. Heitmann

- Den Norske Tibetmisjon:

Grethe Raddum

- Det Norske Misjonsselskap

Bjarte Thorsen (stedfortreder for Kjetil Aano)

Magne Smørdal

- Normisjon

Rolf Kjøde

Vigdis Bjorå

- Kirkemøtet

Erling Pettersen

- Misjonsalliansen:

Nils Tore Andersen (observatør)

- SMM:

Tore Laugerud

Audhild Kaarstad

Møtet ble åpnet med tekstlesning og bønn. Innkalling og dagsorden ble godkjent.

SAK SMM 14/03: REFERATSAKER OG INFORMASJONER:

- a) **Protokoll fra møtet 11.-12.06.03** ble godkjent
- b) **Referat fra AU 18.08.03** ble tatt til etterretning. Knud Jørgensen etterlyste referatet fra det AU som ble holdt 24.06.03 og ba om at det ettersendes. Han gjorde særlig oppmerksom på neste års fellessamling med misjonskonsulentene/de regionale SMM-utvalg, som holdes i Stavanger 13.-14.mai 2004.
- c) **Korrespondanse med Misjonsalliansen** med opplysninger om regnskapsmessige forhold og invitasjon til å delta på møtet som observatør, var vedlagt innkallingen.
- d) **Nytt fra partene:**
NMS orienterte om oppstart av nytt arbeid i Estland. På hovedkontoret har de fått en felles avdeling for ute- og hjemmearbeidet. De jobber med å få dette til å gli godt.

Tibetmisjonen: Det er ny krig i Nepal som vanskeliggjør arbeidet der. Tibetmisjonen har nå like mange utsendinger i Nepal og Kina/Tibet. De venter på invitasjon fra Øst Tibet for å starte nytt arbeid sammen med Normisjon og andre.

Misjonsalliansen: Flere teologer og leger søker misjonærtjeneste på generelt grunnlag. I Latin Amerika jobber de med å legge til rette for at fattige ikke bare kan låne penger, men også sette inn penger.

Normisjon: Rolf Kjøde er ansatt som ny generalsekretær. De leter nå etter en ny internasjonal leder. På generalforsamlingen i juni opplevde de at fusjonen var kommet langt. Normisjon opplever også en større pågang av misjonærer enn på lenge. SMM gratulerer og ønsker Rolf Kjøde velkommen som generalsekretær og Guds signing over tjenesten!

Israelmisjonen: En ny prinsipperklæring er nesten ferdig. Dette er et viktig bidrag til DNK der de kan orientere seg i israelsteologien. Israel stenger grensene for misjonærene og gir dem voluntør-status. 18 land deltok på Lausanne-bevegelsens verdenskonferanse for misjon blant jøder. Det er stor vekst blant Jesus-troende jøder i det tidligere Sovjet og i Tyskland.

Areopagos: Samarbeider med NMS og Lutheran Theological Seminary om en internasjonal konferanse på Tao Fong Shan i Hong Kong for "Emerging leaders." Tema for Areopagos-stipendet 2004 vil gå på åndelig veiledning og misjonsspiritualitet. I Danmark er det opprettet et koordinerende prosjekt for "Folkekirken og religionsmøtet". Areopagos ønsker å bidra til å få dette til i Norge og har utfordret MKR.

MKR: LVF har hatt generalforsamling i Winnipeg i sommer. En opplevde der at kirker i Sør har en annen dagsorden enn kirker i nord. De har vekst.

Generalforsamlingen var fylt med gudstjenesteliv og spiritualitet. Det kom ut en "Message" etter generalforsamlingen som vi kan få kopi av fra Knud Jørgensen.

Kirkemøtet: Har vedtatt å sette ned to nye styringsgrupper. Ådne Berge er valgt til leder for styringsgruppen for kirkelige reformer, som jobber tett opp mot det offentlige stat-kirke utvalget. De diskuterer hva slags kirke vi skal ha i fremtiden og rapporterer til kirkemøtet. Den andre styringsgruppen er styringsgruppen for trosopplæringen. Helga Byfuglien er leder og Paul Wirgenes er prosjektleder.

e) **Bispemøtets representasjon i SMM.**

Et brev fra bispemøtets sekretær ble delt ut på møtet. Det var en orientering om at Bispemøtet har vedtatt å trekke seg ut av Samarbeidsråd for menighet og misjon med virkning fra dags dato. Vedtaket har sin bakgrunn i en prinsipiell tenkning om hva som skal være Bispemøtets arbeidsoppgaver, og om arbeidsfordelingen mellom de sentralkirkelige organer. Bispemøtet har tidligere trukket seg ut av Kirkerådets nemder og komiteer.

f) **Retningslinjer for misjonskonsulentstillingene:**

De ferdige retningslinjene var vedlagt innkallingen. De er sendt til bispedømmene v/stiftsdirektøren, med kopi til de regionale SMM-utvalg.

g) **Prosjekt Menighet i bevegelse.**

En fremdriftsrapport og skisse av en kartleggingsoppgave blant ungdom var vedlagt innkallingen, til orientering.

h) **Misjon i åpenbaringstiden.** Referat fra møte i prosjektgruppen var vedlagt til orientering.

i) **Prosjekt Erfaringsutveksling Nord-Sør.**

Referat fra møte i prosjektkomiteen var vedlagt til orientering. Det lå også ved referat fra en gruppe som arbeider med et praktisk hjelpeverktøy på engelsk for deltagende prester.

j) **Besøk fra folkekirkens misjon.**

Folkekirken i Danmark ønsker å besøke SMM og høre om inntrykk fra arbeidet i Norge og prosjekt Menighet i bevegelse. Et notat om besøket 23.sept. var vedlagt innkallingen til orientering.

SAK SMM 15/03: BUDSJETT SMM 2004.

Bakgrunn: I følge vedtektene "utarbeides årlige budsjett for virksomheten. Budsjettet består av en fast, årlig del som fordeles likt mellom partene og utgifter som følger av gjennomføringen av strategiplanen, som fordeles mellom partene etter en nærmere bestemt nøkkel". Prosjekt "Menighet i bevegelse" er definert som et tre-årig samarbeidsprosjekt innenfor rammen av SMM. 30% av daglig leder stillingen er frigjort til prosjektet. Kirkerådet, Areopagos, DNI, NMS og Normisjon deltar i dette samarbeidsprosjektet.

Behandling: SMM behandlet saken på grunnlag av et notat med budsjettforslag fra daglig leder. Normisjon reserverte seg med hensyn til å bidra økonomisk til prosjekt Menighet i bevegelse. De tok også til orde for en debatt om SMMs rolle og funksjon, og samarbeidsprosjekter innenfor rammen av SMM. Partene ba om at budsjett-tallene redigeres, slik at det skilles mellom basisoppgaver og samarbeidsprosjekter.

Vedtak:

- 1) *SMM vedtar et budsjett for år 2004 med en total utgiftsramme på kr 510.000.*
- 2) *Daglig leder bes utarbeide et nytt budsjett-oppsett der midler til SMMs basisoppgaver skilles ut fra midler til prosjekt MIB.*
- 3) *SMM ber AU legge til rette for en bred samtale om SMMs rolle og funksjon, med særlig henblikk på forholdet mellom basisoppgaver og samarbeidsprosjekter.*

SAK SMM 16/03: BUDSJETT 2004 MENIGHET I BEVEGELSE

Bakgrunn: Prosjekt Menighet i bevegelse ble startet i desember 2002 etter tilsagn om nødvendige bevilgninger for 2003 fra Areopagos, Kirkerådet, NMS og SMM. Prosjektet er budsjett- og regnskapsmessig skilt ut fra SMM, og tildelt et eget prosjektnummer i Kirkerådets regnskap. SMM er styre for prosjektet. Prosjektet har status av frivillig samarbeidsprosjekt.

Behandling: SMM behandlet saken på grunnlag av et notat med budsjettforslag fra daglig leder.

Vedtak:

- 1) *SMM vedtar et budsjett for år 2004 med en total utgiftsramme på kr 406.000.*
- 2) *Partene bes sikre, i forbindelse med deres interne budsjettprosesser, at det blir avsatt de nødvendige midler til prosjektet.*

SAK SMM 17/03: FORDELINGSNØKKELE

Bakgrunn: Saken er aktualisert gjennom SMMs vedtak om medlemskap for Misjonsalliansen. Saken gjelder den innbyrdes fordelingen av misjonsorganisasjonenes andel til det regionale SMM- arbeidet. Det er den samme nøkkel SMM anbefaler når en menighet som selv ønsker å fordele sine innsamlede midler mellom flere organisasjoner, ber om råd for fordelingen. Til grunn for fordelingen har SMM siden starten lagt størrelsen på organisasjonenes utarbeid, slik dette fremkommer gjennom regnskapstallene.

Behandling: SMM behandlet saken på grunnlag av et notat fra daglig leder. Notatet har vært i gjennom AU. SMM ga sin tilslutning til AUs innstilling om at beregningsgrunnlaget bør inkludere offentlige støttemidler, fra NORAD og andre. Begrunnelsen er at disse midlene er økende og spiller en stadig viktigere rolle i

organisasjonenes virksomhet. Det henger sammen med en endret profil og et endret syn på den diakonale virksomheten som dekkes av disse midlene. Videre ble det understreket at hyppige endringer tilsier at man bør se over tallene jevnlig. Misjonsalliansen meddelte at de takket ja til medlemskap i SMM med de økonomiske betingelser som fremkommer. De vil snart bekrefte dette skriftlig. Videre ga de uttrykk for at organisasjonen ønsker å delta i SMM-samarbeidet i alle bispedømmene.

Vedtak:

- 1) SMM vedtar følgende fordelingsnøkkel for utgiftene til det regionale SMM-arbeidet: NMS og Misjonsalliansen 34 % hver, Normisjon 16%, Areopagos 10 %, DNI og Tibetmisjonen 3 % hver.
- 2) SMM ser på regnskapstallene hvert 3. år for å vurdere om fordelingsnøkkelen bør justeres.

SAK SMM 18/03: MISJONSTEOLOGISK SAMTALE.

1. Tema: "Fra Jerusalem av....-missiologiske implikasjoner av Jerusalem-perspektivet", innledning ved Rolf Gunnar Heitmann:
2. "Misjonsspiritualitet", innledning ved Tore Laugerud.

Del 2 ble utsatt til neste møte for å gi rom for en viktig samtale etter RGH innledning. RGH la fram et notat som sendes ut med referatet.

Audhild Kaarstad (ref)

SAMARBEIDSRÅD FOR MENIGHET OG MISJON

REFERAT FRA MØTE 1. desember 2003

Til stede:

- Areopagos:

Knud Jørgensen og Oddmund Køhn

- Den Norske Israelsmisjon:

Rolf G. Heitmann (etter lunsj)

- Den Norske Tibetmisjon:

Grethe Raddum

- Det Norske Misjonsselskap:

Kjetil Aano og Magne Smørdal

- Misjonsalliansen:

Nils Tore Andersen og Hans Tore Leithe

- Normisjon:

Rolf Kjøde og Vigdis Bjorå

- Kirkemøtet:

Erling Pettersen

- SMM:

Tore Laugerud og Audhild Kaarstad

Olav Fykse Tveit hadde meldt forfall.

Møtet ble åpnet med Bibellesning fra Jes 35 og bønn.

Innkalling og dagsorden ble godkjent.

SAK SMM 19/03 REFERATSAKER OG INFORMASJONER

- a) Protokoll fra SMM-møtet 10.09.03 ble godkjent.
- b) Referat fra AU 06.10.03/nytt budsjettoppsett ble tatt til etterretning
- c) Evaluering av SMM-jubileumsmarkering. SMM slutter seg til AUs vurdering (jf. referatet). SMM vil særlig trekke fram Tor Bjarne Bore og Reidar Svorens bidrag, som ga gode og viktige perspektiv, henholdsvis på den aktuelle situasjonen og på historien.
- d) Rapport fra studiepermisjon, daglig leder. Daglig leder framla skriftlig og muntlig en rapport fra sin nylig gjennomførte studietur til Hong Kong, Kina og Thailand.
- e) Prosjekt Menighet i bevegelse, rapport om fremdrift ble tatt til etterretning
- f) Misjon i åpenbaringstiden. Et to siders brev om nytt stoff og ideer til nye måter å inkludere misjon i menighetsarbeidet på gikk ut i menighetssendingen for november i år. Brevet var vedlagt innkallingen.

- g) Temanummer i Luthersk kirketidende. LK 1-2004 blir et temanummer om "Menighet i bevegelse". Knud Jørgensen, Tore Laugerud og Jan Otto Eek leverer artikler som belyser temaet fra ulike vinkler. I tillegg vil nummeret inneholde tekstgjennomgåelse av misjonærer, med vitnesbyrd fra sør, og annonser om misjon. Temanummeret er en viktig del av arbeidet med misjon i åpenbaringstiden. Misjonsalliansen vil bli trukket med i prosjektgruppa fra og med neste år.
- h) Prosjekt Pastoral erfaringsutveksling Nord-Sør, materiell. Referat fra møte i prosjektgruppa ble fremlagt på møtet. Arbeidet med å utforme prosjektmateriell (på engelsk) er godt i gang. Det første programmet utlyses nå i Inter Collegas. Misjonsalliansen vil bli spurt om de ønsker å delta i programmet.
- i) Nytt fra partene:

Normisjon: Opplever sterk økning i antall menighetsavtaler i Finnmark. Hovedfokus fremover både hjemme og ute blir fellesskap/forsamling/menighet. Over 300 deltakere på forsamlingskonferansen i november. En hovedutfordring er det tøffe budsjettarbeidet med kutt i alle ledd.

Misjonsalliansen: Hans Tore Leithe er kontaktperson for menighet og misjon. Han drar nå rundt i bispedømmene og besøker SMM-utvalgene og finner representanter for Misjonsalliansen til å være med der. Det utvides i Brasil med flere nye prosjekt. De har også et samarbeid med Tibetmisjonen om nytt prosjekt.

Kirkemøtet: Kirkerådets leder fikk trampeklapp og stående applaus da han trakk opp visjoner for hele kirken på årets kirkemøte. Temaet var: En tjenende kirke og sentrale saker var: Hiv/Aids, Finnmarksloven og rapportene fra generalforsamlingene i KEK og LVF, begge med "healing" som hovedtema.

Tibetmisjonen: Arbeidet i Tuva i Russland har brutt sammen. Myndighetene stengte tenåringshjemmet der. De håper og tror de skal inn i Øst Tibet for å bygge vannverk. De har fått en lokal kontrakt som skal godkjennes av Lahsa.

NMS: Temaet menighetsvekst har stått i fokus i det siste med temadag på MHS og besøk fra den anglikanske kirken. De har en intern bevisstgjøringsprosess på gang der de nå driver systematisk opplæring av sine ansatte. De har hatt 3 år med god økonomi, men har ikke fått løst tvisten om betaling av arbeidsgiveravgift enda.

Areopagos: Arbeider med en ny prosjektfolder der de vil høyne profilen med prosjekt som handler om kirkebygging, diakoni og dialog. De starter interessegrupper i Danmark og Norge som kan fokusere som temaer som for eksempel nyåndelighet, på IT-kontakt med Nordica café i Kunming eller tradisjonell kontakt med kirken i Kina. LTS er ny partner på representantskapsmøtet. Areopagos arbeider også med innspill til ny strategi (innen 2005) og eventuell endring av sin formålsparagraf.

SAK SMM 20/03 SMMs ROLLE OG FUNKSJON, SAMARBEIDSPROSJEKTER

Bakgrunn:

I sak SMM 15/03: *Budsjett SMM 2004*, ber SMM AU å "legge til rette for en bred samtale om SMMs rolle og funksjon, med særlig henblikk på forholdet mellom basisoppgaver og samarbeidsprosjekter". Bakgrunnen var et ønske fra Normisjon om en slik gjennomgang.

AU 06.10.03 drøftet saken og ba daglig leder ”utarbeide et kort, oppklarende notat om den vedtektsmessige forståelsen av SMM som utgangspunkt for en samtale”.

AU ønsket videre at ”samtalen innledes med tre 5 min. innlegg ved Kjetil Aano, Rolf Kjøde og Erling Pettersen”. Notatet fra daglig leder var vedlagt innkallingen.

Behandling:

Innledeerne understreket følgende hovedpunkter:

Kjetil Aano: NMS opplevde på 60-tallet et behov for et utvidet og organisert samarbeid. Odd Bondevik tok sammen med Reidar Svoren initiativ til dette. Målet var at engasjementet for misjon skulle tilflyte menighetene. Til å begynne med tenkte man i stor grad organisasjonsmessig om dette: menighetene ble betraktet som en ny ”målgruppe”.

Etter hvert ble perspektivet videre. Man så at misjon er viktig for kirken for at den ikke skal få innadvendte menigheter, overfokuserert på organisasjonsmessige og administrative spørsmål. På den annen side er menighetsbasis viktig for at misjon skal bli noe mer enn organisering, misjon springer ut av et levende fellesskap. Tidligere var menigheten i funksjon også knyttet opp til bedehusfellesskap. Slik er det ikke uten videre i dag. Misjon er heller ikke å gjøre de andre til objekt. Vi ”disiplerer” og derfor knytter vi virksomheten til samarbeidskirker, både ute og hjemme: til DNK, Den evangelisk lutherske frikirke og Det evangelisk lutherske kirkesamfunn. I dette lyset ser vi misjonerende menigheter/Menighet i bevegelse.

NMS ønsker videre å høste egne erfaringer fra kirker de er en del av. Derfor har de også startet et menighetsplantingsprosjekt i samarbeid med DNK som Rune Rasmussen er en sentral person i. Hensikten med dette er tredelt: De vil høste erfaringer, skape nettverk av folk som driver med det samme og reflektere skriftlig.

NMS vil ha et SMM som bidrar til refleksjon omkring disse tingene. Modellen vi har valgt, at vi har basis-oppgaver som alle deltar i og samarbeidsprosjekter som noen deltar i, er god.

Rolf Kjøde: Bakgrunnen er veldig lik NMS sin. Det som ligger i bunnen er at misjon er en sak for alle kristne og alle kristne fellesskap. Men vi kan ikke begrense vår aktivitet til den tradisjonelle kristne basis, derfor har vi også bygd opp andre fellesskap som tar ansvar for misjon. Vi sier ikke at misjon er folkekirkens oppdrag, men den troende forsamlings oppdrag. Den troende forsamling er imidlertid større enn Normisjon.

På det konkrete menighetsnivå skal misjon realiseres. Det skal skje lokalt, men fellesskapsmønsteret kan være mangfoldig. Når det gjelder egne forsamlingsnettverk har vi også der en konstant utfordring i å prege disse slik at vi blir en bevegelse som driver misjon. Vi vil utfordre i alle typer fellesskap til misjon.

I Normisjon har det vært og er det fremdeles indre uenighet om deltakelsen i SMM. Uroen har bl.a. gått på hvor sterkt misjon skal inn i sentrale kirkestrukturer. Men vi ønsker å være i SMM og har en 100% identifisering med basisoppgavene. Vi vil vurdere fra tid til tid hvilke samarbeidsprosjekter vi vil gå inn i, og må også si at vi vil ha en større forståelse for en evangelikal enn en kirkelig utvikling.

Erling Pettersen: Folk forbinder et gjensidig forpliktende samarbeid med SMM. Det er et rom hvor uenighet kan komme fram, og hvor vi lever ut at misjon er å dele troens skatter.

SMM-modellen skaper forståelse for misjon i Kirkerådet. Vi opplever ikke noe annet sted i DNK der vi kan snakke så konstruktivt og djervt om strategi.

Hva er erfaringen med SMM-modellen? I Nord-Rana gjorde menighetens erfaringer med sitt misjonsprosjekt det mulig å satse på et trosopplæringsprosjekt som har som mål å nå 70% av de døpte. Det innebærer å krysse kulturelle grenser. Vi må lære av misjonskirkenes arbeid og hente erfaringer fra kirkene ute.

Da Kirkerådets nye medarbeider innenfor kirkelige reformer, Gunnar Thelin, fikk se materialet til *Menighet i bevegelse*, ønsket han å bruke det i sitt arbeid med kirkeforståelsen. Vi har en lokal forankret forståelse av misjon slik at lokalmenigheten er stedet der det satses. Vi har mye å lære i kirken om det som kommer til uttrykk i *Menighet i bevegelse*. Kirkerådets inspirator innen ungdomsarbeid, Kenda Dean, legger en misjonstenkning til grunn for måten hun tenker ungdomsarbeid på. Hun skjelner mellom "misjonæren" og "programlederen" i ungdomsarbeidet og hevder at vi i dag har større behov for misjonæren. Ungdommene spør etter et integrert vitnesbyrd, en tjeneste som henger sammen med ordene. Vi trenger å utvikle en type tenkning som kan appellere til ungdom, der de kan sette inn sin strategi/sitt engasjement. Da kan vi være offensive i å presentere misjon.

Under samtalen ble det tatt til orde for at SMM:

- legger mer vekt på å drøfte og utvikle praktiske redskaper og konkrete modeller til bruk for misjon i menighetene
- utvikler en tenkning som gir ungdom en misjonsutfordring som kan samle og styrke de andre utfordringene de får
- foretar en intern drøftelse av vennskapsmenigheter

Oppsummerende vedtak:

SMM:

- bekrefter sine hovedprioriteringer og kjerneytelser slik det fremkommer i *Misjonerende menigheter – Innstilling fra SMM (2000)*
- ønsker å opprettholde og om nødvendig videreutvikle sondringen mellom basisoppgaver og samarbeidsprosjekt
- er et gjensidig forpliktende fellesskap som gir rom for samarbeid, utforming av felles strategi og uenighet
- skal både sentralt og regionalt etter behov gi rom for samtale om strategi og misjonsforståelse
- er et læringssted i skjæringspunktet mellom kirke- og misjonsstruktur

SAK SMM 21/03 DET REGIONALE SMM-ARBEIDET

Bakgrunn:

I sak SMM 08/03: *Utviklingen av arbeidet i bispedømmene*, ble det i oppsummeringen pekt på visse temaer til videre samtale og oppfølging, bl.a.:

- tretthet og avmakt i en del menigheter på grunn av oppgavefokusering når det gjelder misjon
- forholdet mellom bispedømmekontorene som forvaltningsorgan og SMM-utvalgenes visjoner om misjon
- faren for at misjonskonsulentene på bispedømmekontoret blir for lite profilert på misjon ved å skulle gjøre "alt"

AU 18.08.03 drøftet den videre oppfølgingen av disse punktene, og fattet følgende vedtak:

- 1) EP tar opp med det valgte rådet forholdet mellom bispedømmekontorene som forvaltningsorgan og SMM-utvalgenes visjoner om misjon, og utfordrer Kirkerådets leder til å si noe om dette på SMM-jubileet 10.09. Han bes også om å ta dette opp på fellessamlingen med BDR-lederne.
- 2) Daglig leder bes fremlegge på SMM-møtet 01.12 et problemnotat med utgangspunkt i strekpunktene ... ovenfor

Notat fra Audhild Kaarstad og daglig leder var vedlagt innkallingen.

Behandling:

Det ble pekt på at dette er en sak i prosess og hovedspørsmålet er hvordan vi skal jobbe videre med dette sammen med misjonskonsulentene. Ulike idèer ble skissert:

- Sende notatet til misjonskonsulentene og be om tilbakemelding på det. Hvordan passer det inn i den sammenhengen de selv står i?
- Lage workshop på neste felles SMM-møte med innledninger og innspill fra misjonskonsulentene, eventuelt som erstatning for den tradisjonelle rapporteringsdelen
- Hvor opplever misjonskonsulentene at de har sin lojalitet i forhold til dynamikken som er skissert i punkt 3 i notatet?
- Praktisk tilrettelegge fra SMM sentralt ved strategiarbeid og på annen måte

Vedtak:

- 1) SMM ønsker å lage en Work-shop om saken på neste fellessamling for SMM og misjonskonsulentene/de regionale misjonsutvalg.
- 2) SMM ber AU legge til rette for en Work-shop med innledninger og innspill fra misjonskonsulentene. Bidragene fra Misjonskonsulentene bør være løsningsorienterte.
- 3) SMM ber daglig leder om å sende notatet til misjonskonsulentene for å gi rom for en grundig refleksjons- og forberedelsesprosess, med mulighet til å involvere de regionale SMM-utvalgene.

SAK SMM 22/03 MISJONSTEOLOGISK SAMTALE

Tema: Misjonsspiritualitet. Innledning v/Tore Laugerud. Innledningen er vedlagt referatet.

Tore Laugerud vil bearbeide innledningen videre, bl.a. på grunnlag av innspillene i samtalen, med tanke på videre bruk og refleksjon i ulike fora. Dette sees i sammenheng med strategiplanen, punkt 3.4: "Delta i nettverk som arbeider med kristen spiritualitet for sammen å utvikle en misjonsspiritualitet i vår tid".

SAK SMM 23/03 MØTEPLAN 2004

Følgende møtedatoer er fastsatt for 2004:

Mandag 1.mars; torsdag 13.-fredag 14.mai (fellessamling med misjonskonsulentene/de regionale SMM-utvalg); onsdag 8.september og onsdag 1.desember.

De ordinære møtene holdes i tidspunktet 10.00-15.00.

Referat fra NØKKs høstmøte 20. oktober 2003 kl. 17.00 - 21.00
Østre Frikirke, Lakkegata 47

Tilstede:**Styret:**

Rønnaug Aaberg Andresen, leder, Den katolske kirke
 Elsa J. Paulsen, nestleder, Baptistsamfunnet
 Lisbeth Welander, sekretær, Frelsesarméen
 Kirsten Almås, styremedlem, Den norske kirke
 Berit Westad, styremedlem, Metodistkirken

Delegater fra medlemskirkene:

Irene E. Elisenberg, Adventistene
 Siri Løsnesløkken, Baptistsamfunnet
 Anne Berthling, Metodistkirken
 Kari Lorentzen, Det Norske Misjonsforbund
 Gunn Horne, Det Norske Misjonsforbund
 Ragnhild Solberg, Den Evangelisk-Lutherske Frikirke
 Kjersti Gulli Petersen, Den Evangelisk-Lutherske Frikirke
 Sigrid Gellein Holm, Den katolske kirke
 Astrid Grude Eikseth, Den norske kirke

Gjester:

Terje Solberg, synodeformann i Frikirken
 Generalsekretær Ørnulf Steen, Norges Kristne Råd.

Møtet startet med andakt ved Kjersti Gulli Petersen.

Terje Solberg informerte om en aktuell utredning som Den Evangelisk-Lutherske Frikirke i disse dager er opptatt med, nemlig synet på kvinnes stilling i menigheten.

Etter et godt måltid startet forhandlingene.

Sak 1. Utredning om NØKKs framtid

Styrets leder, Rønnaug Aaberg Andresen innledet om NØKKs historie og arbeidsform. Hun pekte blant annet på de tre søylene som arbeidet er bygd opp omkring; Kvinnes Internasjonale Bønnedag, Økumenisk Forum For Europeiske Kristne Kvinner (EFECW), samt nettverk og dialog mellom kristne kvinner i Norge. Styret foreslår utredningens alternativ om "Nasjonal utviklingsmodell" som veien å gå videre.

Følgende momenter kom frem i de påfølgende drøftinger:

- Styret berømmes for arbeidet med utredningen omkring NØKKs framtid.
- "Ned på lokalt plan" er viktig. Ikke så toppstyrt som i dag....men da må vi alle – og ikke bare styret – ta utfordringen inn over oss.

- Nasjonal utviklingsmodell er mer spennende
- Åpne møter er spennende
- Også den internasjonale kvinnedagen bør reflekteres i NØKKs arbeid
- Når det gjelder antall representanter til NØKK, bør det være 4 representanter fra Den norske kirke
- Kan vi kombinere "Nasjonal utviklingsmodell" med "åpen aktivitet"? Dette kan gi en mer motivert medlemsmasse.
- Ang. link mot "bønnedagskomiteen": se opp for en snever gruppe – vi må satse vidt og bredt.
- Personlig medlemskap vil kreve administrative ressurser
- Møter som skal arrangeres lokalt vil kreve ressurser i distriktet
- NØKKs planer om en utvidet info-strategi kan legge til rette for individuelt medlemskap
- Hvor er drivkraften for arbeidet i NØKK?
- Er det mulig å konsentrere seg om færre punkt i målsettingen?
- Alle utvalg i Norges Kristne Råd må ha sin egen dynamikk, dette gjelder også for NØKK
- Ta en titt på "Kvinner i Nettverk". 11 000 kvinner samles hvert år til en mer frikirkelig og løsere organisasjonsform... kanskje mange allerede har et engasjement som vil komme til å konkurrere med den "lokale modellen."
- Trenger vi egentlig NØKK?
- Spørsmålet bør ikke være organisasjonsform – men heller hvilke aktiviteter som springer ut fra oss.
- Nøkks organisering må være et middel for å nå et mål
- Kvinner og økumenikk må drøftes mer inngående.
- Vi må samarbeide om det vi er uenige om... her utfordres vi som kristne søsken
- Kvinnespørsmål kombinert med genderspørsmål.
- NØKK – et bredt sammensatt forum for kvinner

Styrets leder trakk opp følgende linjer i etterkant av debatten:

- Åpne møter
- Levende diskusjon
- Desentralisert
- Kvinnekonferanse

Det ble foretatt avstemning for å få avklart hvilken organisasjonsmodell som er ønskelig for et fremtidig NØKK.

Alt.1. Nedlegging av NØKK: 2 stemmer

Alt. 2. Status quo: 0 stemmer

Alt. 3. Forslag 4 (Kombinasjon av styrets forslag 1 og 2): Enstemmig vedtatt med 14 stemmer.

Valgresultatet blir retningsgivende for styrets mandat i neste arbeidsperiode.

Styret forplikter seg på:

- Vår møte 2004: Presentere de nødvendige vedtektsendringer i forkant av dette.
- 2005: Det arrangeres en stor økumenisk kvinnekonferanse.

2. Utkast til resolusjon mot "trafficking" i kvinner og barn

Styremedlem Kirsten Almås innledet.

Styret har ikke bare arbeidet med form, men også med substans.

Handel med mennesker (kvinner og barn) er den 3. største verdenshandel etter narkotika og våpen. Det dreier seg om 100.000 kvinner per måned.
Norge er et transitland når det gjelder kvinner fra Øst-Europa som rekrutteres til prostitusjon.

Resolusjonen ble drøftet, og det ble foretatt avstemming omkring følgende ordlyd:
Ordet ”forbud” i siste linje. (Blir stående uforandret mot tre stemmer.)
Ordlyden ”kriminalisere horekunder”. (Blir stående uforandret mot en stemme.)

Adressater er alle de som er nevnt i resolusjonen.
Styrets leder kontakter også avisene og eventuelt Den norske kirkes informasjonskontor for å få gjort resolusjonen kjent.
Ukebladene ”Henne” og ”Familien” oppfordres til å skrive artikler om temaet.

3. Forretningsaker: Årsberetning, regnskap, budsjett og valg

Årsberetningen ble tatt til etterretning, med følgende kommentar: Forkortelser må skrives helt ut.

Styrets leder informerte **om budsjettarbeidet**. Hun oppklarte også uklarheter omkring underskudd og hvorfor medlemskap i Fokus vurderes oppsagt.
Etter en runde omkring Fokus ble det vedtatt å ikke si opp medlemsskapet der på nåværende tidspunkt.

Budsjettet ble godkjent.

Valg:

Valgkomiteen foreslår at styret fortsetter. Lisbeth Welander (Frelsesarmeen) og Elsa Paulsen (Baptistkirken) foreslås gjenvalgt for en toårs periode. De tre andre står ikke på valg i år.

Forslaget ble godkjent av høstmøtet – og uttrykt med akklamasjon.

Ny valgkomité:

Kari Lorentzen (Norsk Misjonsforbund)
Sigrid Gellein Holm (Den Katolske Kirke)
Komitéen er valgt for ett år.

Bønnedagen 2004

Vertskap og arbeidsgruppe ble ikke vedtatt. De to kirkene som nå står for tur blir kontaktet av styrets formann og oppfordret til å arrangere kveldssamling denne dagen.

Vårmøte 2004

Vertskap: Den norske kirke

Tid: Mandag 22.03.04 kl.17.00 – 21.00

Sted: Kirkens Hus, Underhaugsveien 15, Oslo. Ansvarlige: Kirsten Almås, Synnøve Hinnaland Stendal og AstridGrude Eikseth.

Lisbeth Welander
Referent

På sitt høstmøte 20.10.03 i Østre Frikirke i Oslo vedtok NØKK denne resolusjonen:

Resolusjon mot handel med barn og kvinner - "trafficking"

Norsk Økumenisk Kontaktforum for kvinner - NØKK - samlet til møte 20.10.2003 viser til FN's Protokoll for å forebygge, bekjempe og straffe handel med mennesker, særlig kvinner og barn, kalt Palermoprotokollen.

Protokollen pålegger de enkelte land som slutter seg til den å styrke sin lovgivning og andre former for vernetiltak for å bekjempe handel med og utbytting av kvinner og barn.

Protokollens definisjon av handel med kvinner og barn innebærer bl.a. at:

- det finnes en internasjonalt akseptert definisjon på menneskehandel, som bl.a. omfatter en fortolkning av "kriminell" som inkluderer vold, tvang, bortføring, forledelse og misbruk av myndighet, men også å utnytte et offers sårbare stilling;
- det nå er en internasjonal enighet om hvordan nasjonal lovgivning skal håndtere menneskehandel både når det gjelder straffeforfølgning, beskyttelse og hvilke forebyggende tiltak som kan brukes;
- alle mennesker som er utsatt for denne handelen, særlig kvinner og barn, ikke er kriminelle, men ofre for en kriminell handling;
- alle ofre for menneskehandel skal være beskyttet, ikke bare de som kan bevise bruk av tvang;
- en stor del av menneskehandelens formål er prostitusjon og andre former for seksuell utnytting.

For kristne kvinner er det viktig å gi offentlig uttrykk for at alle former for vold er en synd som innebærer ringeakt for gudsbildet i både offer og gjerningsmann. Dette kan aldri tolereres eller unnskyldes.

NØKK vil på denne bakgrunn oppfordre norske myndigheter til å gjennomføre de tiltak som er nødvendige for å sette intensjonene i Palermoprotokollen ut i livet gjennom lovgivning, informasjon og hjelp til og beskyttelse av ofrene for menneskehandel.

NØKK vil på vegne av kristne kvinner i Norge oppfordre norske myndigheter til å følge Sveriges eksempel og vedta lovgivning som kriminaliserer horekunder.

NØKK oppfordrer kirkesamfunnene i Norge til å sette søkelyset på den økende internasjonale handel med kvinner og barn og være tydelige på at kirkene fordømmer disse grove bruddene på menneskerettighetene. Kirkene må overfor myndighetene støtte, oppmuntre og understreke viktigheten av arbeidet for å forebygge og bekjempe menneskehandelen både her hjemme og i internasjonalt samarbeid.

NØKK oppfordrer kristne kvinner til å engasjere seg i arbeidet for å få problemene fram i lyset og bekjempe menneskehandelen.

NØKK oppfordrer kristne menn til aktivt å engasjere seg for å bekjempe problemets årsaker.

Kristne og humanitære organisasjoner oppfordres til å innføre retningslinjer for sine ansatte med forbud mot kjøp av seksuelle tjenester.

Protokoll fra møte i katolsk-luthersk samtalegruppe 26.11.03 på Kirkens hus

Tilstede: Trond Skard Dokka, Åse B. Cameron, Lars Egil Rikheim, Ole Christian M. Kvarme, Berit Lånke, Jo Neve, Gerhard Schwenzer, Arne Marco Kirsebom, Else Britt Nilsen.

SAK 1/03 PROTOKOLL FRA MØTE 12.11.02.

Vedtatt: Protokollen ble vedtatt uten endringer.

SAK 2/03 ORIENTERINGER FRA DEN NORSKE KIRKE

Biskop Kvarme orienterte om følgende saker i Den norske Kirke:

Kirkemøtet som ble avholdt i Lillehammer uken før møtet.

Stortinget står bak en reform i trosopplæringen. Opp til 315 timer til oppnådd myndighetsalder kan gis. 70 % av Norges barn og ungdom skal inn i prosessen, som kan betegnes som revolusjonerende. 5 menigheter i bispedømmene skal prøve ut prosjektet. Ordningen blir offentlig, dvs. støtte for alle trossamfunns opplæring. Den norske Kirke vil kalle den "Dåpsopplæring". Støtten følger en opptrappingsplan hvor 5 millioner bevilges for 2003, 25 millioner for 2004 og etter ti år skal dette ha vokst til 250 millioner. Utfordringen blir å tenke ut hele virksomheten på nytt. Det holder ikke å bare bygge på det bestående. Lærekrefter må opplæres. SFO får ikke brukes til denne trosopplæringen. Riktignok kan en skoles lærere og lokaler brukes, men ikke innenfor SFOs rammer.

Kirkemøtet hadde en åpen samtale rundt en fornyelse av høymesse-/gudstjenesteordningen. Bakgrunnen var en henvendelse fra ungdommens kirkemøte. I 1978 ble de forrige liturgireformer avsluttet. Nå søkes ikke primært en revisjon, men en annen måte å arbeide med gudstjenesten på. Menighetene bør kunne omforme elementene i sin kontekst.

Et utvalg skal se på en reform av kirkens organisasjon: Økonomi, struktur, arbeidsgiverforhold. Ut til høring i menigheter til våren.

Et hovedtema var kirken som en tjenende/diakonal kirke. Mange organisasjoner med: tydelig markering av kirkelighet. Viktig: Stortingsmeldingen om økte ulikheter i samfunnet.

Finnmarksloven ble kritisert for ikke å ta vare på samenes rettigheter.

Vern om skaperverket skal markeres med en dag fra 2005 av.

HIV/Aids: 2/3 av de smittede i Norge er innvandrere. Den norske Kirke ønsker at samtalegruppen tar opp temaet. Men saken bør forberedes.

Prestetjenesten skal utvikles. Proffesjonsstudium i teologi skal tilbys. Spørsmål om prester skal knyttes til prestegjeld eller prosti. Ønsker å muliggjøre "fri flyt" av prestene. Det skal rettes søkelys på den innholdsmessige.

ORIENTERINGER FRA DEN KATOLSKE KIRKE

Spesiell satsing på barne- og ungdomsarbeid for tiden fremover. I august ble det avholdt et seminar forberedt av bispedømmets pastoralråd og ungdommens forening NUK. Samlet over 100 deltagere. Mål: organisering av ungdomsarbeide i fremtiden. Strukturarbeidet ble ikke avsluttet. En komité har fått et år på seg for å løse det. Det ble observert en helt annen stemning enn for 15-20 år siden. Seminaret var langt mer preget av bønn og sang.

Bispedømmets Familiesenter er kommet i gang. Utarbeidingen av et ekteskapsforberedende kurs nærmer seg sin avslutning.

Forandringen i Ekteskapsloven: Umiddelbar reaksjon overfor Storting og Departement. Det ble anbefalt en lobbyvirksomhet. Løsning: Ektepar måtte undertegne et "mot"-dokument.
SAK 3/2003 FREMTIDSPLEANER FOR SAMTALEGRUPPEN: "FELLES UTFORDRINGER ETTER FELLESEKTLÆRINGEN"

Else Britt Nilsen leste Per Bjørn Halvorsens notat til temaet.

Under diskusjonen ble det uttrykt ønske å få fordype seg i Halvorsens notat og ta det opp igjen.

Uklart hvilken rolle spørsmålet om rettferdiggjørelsen spiller for kristne i dag. I dag kan det synes som om det i forkynnelsen fokuseres mer på Guds nærvær, enn læremessige spørsmål.

Vedtak: Saken tas til orientering.

SAK 4/2003 TESER FRA DET ØKUMENISKE INSTITUTTET I STRASBOURG OG BENSHEIM: "THESEN ZUR EUCHARISTISCHEN GASTFREUNDSCHAFT"

Trond Skard Dokka og Lars Erik Rikheim presenterte teserekken. De reiser spørsmål for oss om hva deres funksjon er. Er de knyttet til lokale forhold hvor de er laget? Hvem skal de være en utfordring for?

Diskusjonen tok opp hendelsene rundt den økumeniske kirkedagen i Berlin. Tiden ikke kommet for å innføre interkommunion. Den katolske Kirke mener det er en fare i det å ville innføre en interkommunion før alle økumeniske tema er behandlet. Kunne ta luften ut av økumenikken. Embetsspørsmålet må ennå behandles. Det vil være viktig å ta den tiden som trenges for å komme til enighet.

Vedtak: Punkt 3 i forslaget til vedtak strykes.

SAK 5/2003 UNDERKJENNELSE AV EKTESKAP INNGÅTT I DNK – SAK OVERSENDT FRA BISPEMØTET I DNK (SAK 08/03)

Biskop Schwenzer orienterte om at Den katolske Kirke anerkjenner alle ekteskap inngått mellom to døpte som sakramentale og gyldige. Kirken kan ikke oppløse sakramentale ekteskap. Men dersom forutsetningene for ekteskapsinngåelsene ikke er oppfylt hos en eller begge parter, kan det være at ekteskapsinngåelsen ikke ble sakramental. Kirken kan kun stadfeste en nullitet som har vært tilstede hele tiden.

Diskusjonen viste at spørsmålet krever mer innsikt for å kunne uttale seg i saken.

Vedtak: Samtalegrupper ser seg ikke i stand til å anbefale noen fremgangsmåte i saken.

Neste møte skal være den 26. april 2004 kl. 10.00. Møter for høsten foreslått til den 24. november.

Forslag til arbeid: Behandle dokumentene til Halvorsen og Kaspar. Berit Lånke bedt om å forberede et innspill om spiritualitet ut ifra The Joint Declaration og Carta Ecumenica. Lars Erik Rikheim innleder til temaet HIV/Aids.

Fra orientering til biskop Schwenzer, 16.10.2002

Det følgende er utdrag fra en orientering til biskop Schwenzer angående en komplisert ekteskaps sak som føres her (dom har nå falt, men det er mulig at den blir anket til den Romerske Rota). Avsnittene som er tatt med her dreier seg om en henvendelse fra DnK-biskop Rosemarie Køhn, som var svært opprørt over at vi gransket ekteskap inngått i DnK. De inneholder min argumentasjon for hvorfor det er korrekt å granske ekteskap inngått også i andre kirkesamfunn. Avsnittene som ikke er tatt med er en gjennomgang av saken, som er irrelevante her og således ikke trengs å være med selv i anonymisert form.

Chris Nyborg

.....

Et sidespor i denne saken er svarende parts innstilling til hele prosessen. Hun mener at det er galt at Den Katolske Kirke gransker et ekteskap inngått i et annet kirkesamfunn, og har i den forbindelse kontaktet to biskoper i Den Norske Kirke, Gunnar Stålsett og Rosemarie Køhn. Hun ba tidlig i saken om en forklaring på hvordan det kan ha seg at vi gransker ikke-katolske ekteskap. Den forklaring hun har fått på dette er at vi anser ekteskap inngått av ikke-katolikker som gyldige inntil det motsatte er bevist, forutsatt at det foreligger en klar utveksling av samtykke og en seremoni som under de kulturelle og særskilte omstendigheter kan anses for normal. I henhold til CIC kan. 1055 §2 er ethvert gyldig ekteskap inngått mellom to dømte mennesker også å anse som et sakramentalt ekteskap. Situasjonen er med andre ord at vi ikke skiller mellom katolsk ekteskap og ekteskap mellom to dømte ikke-katolikker inngått i et annet kirkesamfunn, eller endog inngått sivilt der kirkesamfunnet ikke spesifikt forbyr dette.

Vi har forståelse for at det kan virke underlig at vi undersøker andre kirkesamfunns vigslers, men alternativet ville være å nekte alle som har giftet seg i andre kirkesamfunn å få ført sin sak, noe som ville bety at de ikke kan få muligheten til å leve i et katolsk ekteskap dersom det skulle vise seg å være ønskelig. Det anføres fra enkelte hold at hele ordningen med granskning av ekteskap kan avskaffes. Dog er de to reelle alternativer som finnes uakseptable; den botsordning som finnes i de østlige ortodokse kirker strider mot den vestlige tradisjon og rettsoppfatning og er avvist gjentatte ganger, mens en fullstendig avskaffelse av alle muligheter for gjengifte vil ha svært negative konsekvenser for de troende, som ikke vil ha mulighet til å rette opp feil som er begått. En ordning av den type som finnes i Den Norske Kirke er ikke et reelt alternativ, da den er i konflikt med det katolske synet på ekteskapet som sakramentalt.

Vi minner om at Den Norske Kirke og flere andre kirkesamfunn godtar tilsidesettelse av tidligere ekteskap, dog uten å granske dem. Tribunalet har gjentatte ganger opplevd at fraskilte katolikker blir viet både i Den Norske Kirke og sivilt, uten at det tas hensyn til de problemer dette skaper i deres forhold til Den Katolske Kirke; dette er problemer som vi ofte ser at har vært kjent for vigselmann.

Vår granskning kan klart oppfattes som en utidig innblanding i andre avgjørelser, men er i realiteten et uttrykk for at vi tillegger andre kirkesamfunn samme autoritet ved vigslers som vi tillegger Den Katolske Kirke. Den implisitte kritikk som kan oppfattes i forhold til vigselmann er av samme natur uansett hvilket kirkesamfunn det gjelder. Fra vårt ståsted er prosessen slik den er i dag et tegn på respekt for andre kirkesamfunns kirkelige handlinger.

Til Familiesenteret

Om nullitet og litt om Tribunalet

Hva er nullitet?

Den Katolske Kirke har en kirkerett som i stor grad baserer seg på romerretten. Det medfører at man ser på ekteskapsinngåelsen som en kontraktsinngåelse. Denne kontrakten inngås for livstid, "inntil døden skiller dere ad", og ingen makt på jorden kan endre det forholdet. Men som med andre kontrakter kan det finnes tilfeller hvor den er ugyldig. De tre hovedårsakene til dette er at en eller begge av partene ikke forsto hva det innebar å inngå den (defekt samtykke), at en eller begge parter har sider, psykiske eller fysiske, ved sin person som gjorde det umulig å inngå en slik kontrakt (defekt hos person) eller formelle feil (for eksempel formdefekt).

Kirken annullerer ikke ekteskap, den konstaterer nullitet. Dette høres spissfindig ut, men det første betyr at man erklærer at en kontrakt som har eksistert har opphørt å eksistere, mens det siste betyr at man konstaterer at det aldri har vært noen gyldig kontrakt. Dette betyr at defektene må ha vært tilstede allerede før og ved ekteskapets inngåelse.

Nullitetsgrunner og skilsmisse

Det er en ofte direkte sammenheng mellom nullitetsgrunnen og ekteskapets sammenbrudd, selv om dette ikke alltid trenger å være tilfelle. Å være klar over problematikken tribunalene støter på vil derfor være til stor hjelp for den som forbereder ekteskap. Grunnene vil være tilstede allerede da, og det er ofte de som vil forsårsake, eller i det minste bidra til ekteskapets sammenbrudd.

Det følgende er først en oversikt over de vanligste grunnene til nullitet, og deretter noen tanker basert på hvor man i tribunalene føler at problemet ligger.

Grunner til nullitet

Den vanligste grunnen til at et tribunal erklærer et ekteskap ugyldig er manglende bruk av skjønn hos en eller begge parter. Vanlige årsaker til dette er umodenhet, press fra andre og det man kanskje rett og slett må kalle tankeløshet. Det heter seg at kjærlighet gjør blind, og dessverre styrter mange inn i et ekteskap uten å se på realitetene. Noen ganger ser vi, tragisk nok, at økonomiske ordninger som favoriserer ekteskapet fører til at mennesker gifter seg uten at det er basert på den gjensidige kjærlighet som må til for at man skal lykkes over tid. Andre ganger er det ungdomsforelskelser som går over styr; lykkerusen over å være forelsket er dessverre ikke alltid nok når hverdagen kommer. Vi har det et klassisk problem: Når man blir gravid "må" man gifte seg. Og vi ser for tiden mange ekteskap inngått mellom personer med to forskjellige kulturbakgrunner, der de ikke har avklart noen potensielle problemområder først, men i stedet giftet seg etter å ha kommunisert over internett eller gjennom brev i en kort periode.

En annen grunn som går igjen nokså ofte er et en eller begge er ute av stand til å oppfylle ekteskapets forpliktelser. Det er forskjellige grader av dette, fra manglende ansvarsfølelse til alvorlig psykisk sykdom. Personer vi vil kalle psykopater, sosiopater eller lystløgnere er

kandidater til denne kategorien. Sagt enkelt kan man si at denne grunnen brukes når en av partene er så forstyrret at det er umulig å leve sammen med ham eller henne. Homoseksualitet kommer inn som en undergruppe i denne nullitetsgrunnen; dette gjelder dog kun der den homoseksuelle dragningen eksisterte før ekteskapets inngåelse og den er umulig å undertrykke.

Tre viktige prinsipper i ekteskapets sakrament er uoppløselighet, troskap og åpenhet for å få barn. En intensjon mot en eller flere av disse vil derfor gjøre ekteskapet ugyldig. Intensjon mot uoppløselighet og mot å få barn er dessverre voksende problemer. Skilsmisse er så utbredt at mange har fått en oppfatning av at ekteskapet er noe man lever i inntil et bedre alternativ dukker opp. Og barn har for mange blitt lite annet enn et hinder for karriere. Vi ser også en del tilfeller av at par med stor aldersforskjell gifter seg, og at den ene av dem har barn fra tidligere forhold. Da er det ikke uvanlig at den som allerede har vært gjennom det å oppdra barn ikke ønsker å starte på nytt. Det er viktig å merke seg at det at man ikke får barn ikke er en nullitetsgrunn – det er ikke gitt at alle kan få barn, men det kreves at de ikke skal nekte seg selv og den annen part å prøve. Intensjon mot troskap er noe mange tror ikke kan eksistere, men dessverre er det ikke uvanlig. I de ekstreme tilfeller finnes det allerede en elsker eller elskerinne som ”blir med på lasset”; i andre er en eller begge parter åpne for å inkludere andre i forholdet. Her må det også bemerkes at utroskap ikke er nullitetsgrunn; det er intensjonen om å være utro dersom anledningen byr seg som gjør kontrakten ugyldig. Slike intensjoner er antagelig vanligere enn det statistikken skulle tilsi, men da de kan være vanskelige å bevise blir de ofte underkjent av dommerne i en nullitets sak, eller ikke fremmet i det hele tatt.

Press fra familie er nevnt tidligere, men i enkelte tilfeller kan det gå så langt at det oppstår virkelig frykt for liv og helse. I slike tilfeller anser man at kontrakten er inngått under utilbørlig press, og dermed er ugyldig. Vi finner få tilfeller av dette i Norge, men blant innvandrere dukker grunnen til tider opp.

Impotens, og den kvinnelige parallellen *vaginismus*, er også nullitetsgrunner. Det må være en tilstand som var tilstede før ekteskapet ble inngått, og den må være uhelbredelig i overskuelig framtid. Årsaken til at det er nullitetsgrunn er at det vil være umulig å fullbyrde ekteskapet, og kontrakten er dermed ikke fullstendig inngått. Når slike saker føres for et tribunal må man søke hjelp hos medisinsk ekspertise for å bevise forholdet. Til tider kan personer som har fått et ekteskap erklært ugyldig av denne grunn ønske å gifte seg igjen. Fordi det dreier seg om et vedvarende ekteskapshinder er ikke dette så greit; Kirken kan ikke tillate at personen gifter seg ugyldig igjen. I noen tilfeller er problemet løst, fordi det kan ha kommet nye behandlingsmetoder, eller fordi terapi som virket håpløs har vist seg å gjøre utslag allikevel. I så tilfelle regnes allikevel det første ekteskapet for ugyldig, og et nytt kan inngås. Dersom det ikke er noen endring i situasjonen kan de to i utgangspunktet ikke vies i Kirken, og må anbefales å leve sammen som bror og søster (eventuelt borgerlig gift). Dette vil selvsagt være en stor pastoral utfordring for presten som tar dem imot.

Feil ved person eller svindel dukker til tider opp som grunner. Dette dreier seg gjerne om en tilstand som den ene parten har skjult for den andre. Feil ved person dreier seg gjerne om at man skjuler en negativ side, for eksempel en arvelig defekt, psykiske problemer, infertilitet, kriminell atferd eller rusproblemer. Svindel blir det når man konstruerer positive sider ved seg selv, enten for å skjule feil og mangler eller for å oppnå den standard den annen part krever. Felles for begge grunner er at formålet med å holde noe skjult, eller konstruere en historie, må ha vært å få samtykke, og at det er klart at samtykke ikke ville blitt gitt dersom tingenes egentlige tilstand var kjent.

De formelle årsakene er nokså vanlige. Normalt dreier det seg om katolikker som har giftet seg utenfor Kirken, eller at en eller begge parter var bundet av tidligere ekteskapsløfte. Det kan også dreie seg om feil fra prestens side. De er i liten grad interessante i forbindelse med ekteskapsforberedelser, i og med at ekteskapet normalt vil være inngått utenfor Kirken.

Det finnes også andre grunner, som er mindre vanlige, som for eksempel at det er tatt forbehold som er i strid med ekteskapets natur, at den ene parten er kidnappet (bruderov), slektskap, for lav alder osv. Disse er dels så sjeldne at det ikke er viktig å gå inn på dem, og dels av en slik art at den som forbereder til ekteskap vil merke dem underveis uansett (med unntak av forbehold, men måten å takle dette på tilsvarende flere andre grunner).

Ekteskapsforberedelser

En gjennomgående ting i granskningen av ekteskap som senere erklæres ugyldige er at det har vært lite ekteskapsforberedelser. Standarden er at det bare er brukt en halv eller en time til å gjennomgå hvor man skal stå og hva man skal si under selve vigselen. For de som har giftet seg borgerlig eller luthersk er dette helt gjennomgående, men dessverre er det også vanlig blant katolikker at det har vært lite fokus på hva ekteskapet er og hvilke utfordringer det vil by på å leve sammen.

Når et ekteskap granskes går tribunalet gjennom alle sider ved partene og deres samliv, og leter etter en grunn til at ekteskapet kan være ugyldig inngått. Noen ganger finner man allerede i deres barndom røttene til problemet – familieforhold som gir et forvrengt bilde av ekteskapet, traumatiske opplevelser som setter dype spor osv. Andre ganger ligger årsaken senere i tid, i forbindelse med ungdomsårene eller forlovelsestiden. I vurderingen av et par som ønsker å gifte seg er det med andre ord ikke nok å bare skrape på overflaten. Man skal selvsagt ikke drive noen amatørpsykoanalyse, men det er viktig å forsøke å få et bilde av hvem personene er, og ikke minst hva de vet om hverandre.

Åpenhet mellom partene er helt sentralt. Ting som ellers ville kunne føre til store samlivsproblemer og påfølgende skilsmisse kan ofte ryddes helt av veien ganske enkelt ved at partene er åpne mot hverandre. Det kan ikke understrekes for kraftig hvor viktig det er at den som forbereder til ekteskap presiserer dette, og inviterer partene til å snakke åpent ut om den bagasje de tar med seg inn i ekteskapet. Man må også forsøke å legge alt til rette for dette, for eksempel ved å ta individuelle samtaler først slik at de kan drøfte det som er vanskelig med en nøytral tredjeperson. Det går igjen i ekteskapsaker at det ikke er problemet i seg selv som fører til samlivsbrudd – man er villig til å tilgi det meste av ”ungdomssynder” som skjedde før man traff hverandre – men løggen man tok med seg inn i ekteskapet. Det at den annen part var utro i begynnelsen av forholdet kan være vondt og vanskelig, men det at dette skjedde og at det ble holdt skjult mens man lovet å elske og ære hverandre, det er mer enn hva mange kan tåle.

En annen ting vi vil framheve er behovet for å forstå hverandres særegenheter. To skal bli ett, og mange ser dette som at de skal bli som den ene. Men legger man sammen en pære og et eple får man ikke to pærer eller to epler, man får et godt utgangspunkt for en fruktkompott, der de to utfyller og forsterker hverandre. Tidligere kunne kanskje ekteskap fungere livet gjennom selv om den ene parten måtte nesten fullstendig utsette sin personlighet. I dag har vi en helt annen tankegang rundt det å være et individ, og man krever med rette å få lov til å være seg selv også i ekteskapet. Her må man være villig til å gi og ta, og der det ligger

konflikter som ikke kan løses enkelt bør de diskuteres nøye gjennom før man gifter seg. Altfor mange har tiet stille om ting de ser som problematiske i det håp at det vil endre seg når de blir gift.

Vi ser også at langvarige samboerskap før ekteskapsinngåelse ikke ser ut til å ha noen positiv virkning. I slike tilfeller virker det som om mange tror at ekteskapet er en redningsplanke for et skrantende forhold. Det er selvsagt i Kirkens interesse at samboere gifter seg, og forhåpentligvis er årsaken til at man ønsker å inngå ekteskap at man ikke lenger vil leve i synd. Men dersom man oppfatter at det er en del problemer i forholdet er det viktig at det snakkes ut om dem *før* man gifter seg, og at de er klar over at ekteskapet ikke fører til noen magisk endring.

Litt om Tribunalet

Tribunalet er Den Katolske Kirkes domstol. Navnet kommer av at det er tre dommere som sitter sammen og tar en felles avgjørelse – selv om det i realiteten gjerne er én dommer i første instans og tre i andre. Oppgaven er å være den stedlige biskopens verktøy i håndhevingen av kirkeretten. En del ting kan og skal biskopen selv avgjøre, men i enkelte saker er det nødvendig med en behandling som går ut over det en mann praktisk kan klare. Hvert enkelt bispedømme skal ha et tribunal, men der de er små er det vanlig at man benytter seg av et annet bispedømmes tribunal – Tribunalet i Oslo er således også Midt- og Nord-Norges Tribunal.

Det meste av arbeidet består av ekteskapsaker. Disse kan være svært tidkrevende, da det er nødvendig å innhente uttalelser og vitnemål fra en rekke personer i hver enkelt sak. Det er gjerne flere personer involvert i dette arbeidet, med forskjellig bakgrunnserfaring som gjør det lettere å finne fram til de sentrale elementer i en sak. Med dagens skilsmissehyppighet blir det også dessverre en stor mengde saker. Man kan anta at for de fleste tribunaler går 80-90% eller mer av tiden med til ekteskapsaker.

Arbeidet foregår på en måte som ligner en sivil sak – først etterforskning, deretter juridiske betraktninger, dom i første instans og normalt også dom i annen instans. De som får sine ekteskap gransket har også rettigheter som ligger tett opptil det man har i sivil lovgivning.

En annen oppgave som går igjen nokså ofte er at tribunalene involveres i høringsaker som omfatter sivil lovgivning. Enkelte ganger kan sivil lovgivning gå på tvers av kirkeretten, slik vi i Norge har sett et eksempel på med endringene i ekteskapsloven i 2003. Da må tribunalet stille med juridisk ekspertise, slik at omfanget av problemene kan blir klargjort, og yttergrensene for hva Kirken kan akseptere kan fastslås. Det kommer også med jevne mellomrom henvendelser fra menigheter om små spissfindigheter i kirkeretten angående dokumentasjon, kirkebokføring, økonomiske spørsmål osv.

Andre saker som kan havne hos tribunalene er for eksempel laiseringssaker, der en prest ønsker å bli fritatt for sine løfter. Det er da ikke tribunalene som avgjør, men de forbereder saken for Den Hellige Far i Roma. Man får også separasjoner, der ektefeller ønsker en kirkelig aksept av at de flytter fra hverandre; dette er vanligvis forbeholdt saker der det har en sivilrettslig betydning at partene er formelt separert, og er derfor ikke vanlig i Norge. Kirkelige straffesaker kan også føres for tribunalene; de nye retningslinjene for behandling av overgrep mot barn og unge nevner tribunalene som den normale instans for etterforskning av saken.

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

Romanifolkets landsforening
Leif Larsen og Anna Gustavsven
Postboks 73
2436 Våler

Dato: 1/30/2004

Vår ref.: 03/404-2 AGL

Deres ref.:

Protokoll fra møtet i arbeidsgruppa for dialog mellom Romanifolkets landsforening og Den norske kirke

Møte i dialoggruppa mellom Romanifolkets landsforening og Den norske kirke 16.12.03

Tilstede: Leif Bodin Larsen, Anna Gustavsven (begge fra RFL) og Erling Pettersen og Anne-Grete Larsen fra Kirkerådet.

Sak 06/03: Arbeidsgruppa:

RFL uttrykte et ønske om mer stabilitet i dialogprosessen, med hensyn til hvem som møter i arbeidsgruppa. Kirkerådet deler dette ønsket, men har noen begrensninger med hensyn til endringer i staben. Fra RFLs side blir det nå Anna Gustavsven og Leif Bodin Larsen som møter fast i Dialoggruppa. Erling Pettersen fortsetter fra Kirkerådets side, i tillegg til den som til enhver tid er konsulent med ansvar for menneskerettighetsspørsmål. I 2004 blir det Anne-Grete Larsen og Margot Igland Skarpeteig.

RFL ønska også at Mellomkirkelig råd skulle vurdere om en av Rådets medlemmer skulle gå inn i Arbeidsgruppa. Denne forespørselen vil bli forelagt Generalsekretæren i Mellomkirkelig råd.

Sak 07/03: Stiftelsen/kollektiv erstatning:

RFL har gått ut av Stiftelsen. RFL ønsker allikevel at Den norske kirke skal fortsette som pådriver i arbeidet for kollektiv erstatning fra Staten til Romanifolket.

Sak 08/03: Glåmdalsmuseet:

RFL og Den norske kirke har reagert sterkt på at bevilgningene og prosessen her er bremsa opp. Den norske kirke og RFL vil fortsette å arbeide for at denne viktige institusjonen blir realitet.

Sak 09/03: Årsmøte i RFL:

27 februar blir en informasjonsdag/diskusjonsdag.
28 februar blir selve årsmøtet.

RFL henvendte seg til Dnk angående lokaler. Siden Kirkens hus ikke rommer lokaler som egner seg for større møter, anbefalte Dnk at RFL kontakter Vestre Aker menighetshus, siden dette er et lokale Dnk bruker mye selv. RFL følger dette opp.

Sak 10/03: Den årlige minnestunden i Ris kirke:

Det er en årlig minnestund i Ris kirke: dette foregår ved bautaen på kirkegården (Gaustadsteinen) og følges av enkel servering i menighetshuset. En representant fra Dnk har vanligvis medvirka ved minnestunden. Trond Bakkevig blir forespurt om han kan medvirke i 2004. Anne-Grete Larsen bestiller lokale (1500 til 1700) og servering. Dnk tilrettelegger serveringen på dagen.

Minnestunden i 2005 faller sammen med at RFL har tiårsjubileum. RFL ønsker derfor en større markering. RFL forespurte Erling Pettersen om han kunne være tilstede.

I tillegg ønsker RFL en minneplakett på Gaustadsteinen. I den forbindelse er det viktig å avklare hvem som eier eller har ansvar for steinen, sånn at en forespørsel om plakett kan utformes. Anne-Grete Larsen fikk ansvaret for å følge dette opp med Kirkevergen i Oslo, Gaustad sykehus og eventuelt Oslo biskop.

Sak 11/03: RFLs søknader om støtte fra departementet:

RFL har utforma søknader om støtte fra departementet. RFL sender disse søknadene til Kirkerådet. Kirkerådet sender brev til departementet med referanse til Dialogprosessen og uttrykker støtte til RFLs arbeid. Dnk følger opp overfor Erna Solberg hvor Romanifolkets søknad ligger i forhold til den gruppa (minoriteter) Romanifolket ligger i.

Sak 12/03: Oppfølging av KEK-konferansen:

Doris Petsche, Romani-koordinator i EU, ønsker teksten som RFL utforma til seminaret på KEK. Arbeidsgruppa uttrykte ønske om å engasjere seg mer i Europa-spørsmål i forhold til Romani-folket.

Sak 13/03: Regning – KEK:

Lill-Ann Støen har fått regning fra arrangøren og hun var med i RFLs gruppe. Anne-Grete Larsen følger dette opp.

Neste møte:

18 februar klokka 10-12 på Kirkens hus.

Vel møtt!

Med vennlig hilsen

Erling Pettersen e.f.
direktør

Anne-Grete Larsen e.f.
førstekonsulent
Direkte innvalg: 22932886

PROTOLL FRA MØTET I TEOLOGISK NEMND 23.-24.10.2003

Til stede: Jan-Olav Henriksen, Arve Brunvoll, Geir Hellemo, Aud Tønnessen, Ernst Baasland (torsdag), Ragnhild Jepsen, Odd Magne Bakke
 Forfall: Elena Eika
 Fra sekretariatet: Stephanie Dietrich, Olav Fykse Tveit (sak 18/2003)

Saksliste for møtet i Teologisk Nemnd 23.-24.10.2003**TN-SAK 12/2003 PROTOKOLL****TN-SAK 13/2003 REFERAT/ORIENTERINGSSAKER****TN-SAK 14/2003 EVALUERING AV SEMINARET 23.10.2003****TN-SAK 15/2003 LVF STUDIEDOKUMENTER – RESPONS****TN-SAK 16/2003 DIALOGEN MELLOM LEUENBERG
KIRKEFELLESSKAPET OG BAPTISTISKE KIRKER I EUROPA****TN-SAK 17/2003 GENERALFORSAMLINGENE I KEK OG LVF 2003****TN-SAK 18/2003 EVALUERING AV NEMNDSPERIODEN****TN-SAK 19/2003 ARBEIDET MED FORSTÅElsen AV DIAKONATET-
EMBETSSYNET****TN-SAK 20/2003 EVENTUELT**

TN-SAK 12/2003 PROTOKOLL
Sakspapir: Protokoll fra møte i Teologisk Nemnd 8.5.-9.5.2003

Fra samtalen: Når det gjelder oppfølging av "Midtøsten" drøftet nemnda hvordan man kan følge opp saken på best mulig måte. Nemnda anbefaler at materialet skal danne bakgrunn og være et bidrag til Mellomkirkelig råds videre arbeid med Midtøstenpolicy. Videre ble det påpekt at saken følges opp på flere plan videre, blant annet i Norsk Teologisk samraleforum under Norges Kristne Råd.

Vedtak:

Protokollen godkjennes.

TN-SAK 13/2003 REFERAT/ORIENTERINGSSAKER

Sakspapirer:

- TN-SAK 13/2003 a.) Referat fra møte i Mellomkirkelig råd
- TN-SAK 13/2003 b.) Rundbrev fra Leuenberg kirkefelleskapet 1/2003
- TN-SAK 13/2003 c.) Referat fra møtet i Metodistisk-Luthersk Samtalegruppe 11.3.2003
- TN-SAK 13/2003 d.) Referat fra møte i SMM 11.-12.juni 2003
- TN-SAK 13/2003 e.) Referat fra møte i KISP 8.-9.5.2003
- TN-SAK 13/2003 f.) Dialogseminaret "Livssynsfrihet i praksis" 9.11.2003
- TN-SAK 13/2003 g.) Referat fra møtet i Porvoo Contactgroup/Primates Meeting Edinburgh 2003
- TN-SAK 13/2003 h.) Teser om eucharistisk gjestfrihet fra Det Økumeniske Instituttet i Strasbourg m.fl.

Fra samtalen:

- a.) MKR sak 42/03 ble kommentert, og saksgangen ble beskrevet. Teologisk Nemnd bør fortsatt har sitt fokus på økumeniske teologiske spørsmål og bør ikke bli en fellesnemnd for behandling av alle saker med behov for teologisk utredning i de sentralkirkelige råd.
- c.) Metlusa: Det ble satt spørsmålstegn ved hvorvidt METLUSA skal være en *samtalegruppe*. På det nåværende stadiet, etter at avtalen "Nådens Fellesskap" er inngått og har fungert en del år, bør man ha en *samarbeidsgruppe* eller et *samarbeidsforum* og ikke bare en samtalegruppe. Samtidig ble det påpekt at nemnda anser det som viktig at den teologiske samtalen fortsetter, og at man ikke bare informerer hverandre om det som skjer i våre kirkesamfunn.
- g.) Nemnda merket seg med glede hvordan Porvooavtalen nå fungerer på svært mange plan.
- h.) Nemnda påpekte at det manglet en drøfting av grunnleggende spørsmål om embetsforståelsen i drøftelsene rundt "eukaristisk gjestfrihet". Videre ble det understreket et ønske om at også den nye nemnda ville ta fatt i problematikken rundt "felles nattverdsfeiring" og embetsforståelsens/ekkesiologiens betydning for det økumeniske samarbeidet med den katolske kirken.

Vedtak:

Referat/orienteringssakene tas til orientering.

TN-SAK 14/2003 EVALUERING AV SEMINARET 23.10.2003

Sakspapirer: Invitasjon til seminaret 23.10.2003

Fra samtalen:

Nemnda ga uttrykk for at gjennomføringen av slike arrangementer anses som en viktig del av Teologisk Nemnds arbeid.

Videre samtalte nemnda om Den norske kirkes arbeid med liturgiske revisjoner generelt. Arbeidet bør ikke kun være en "indre/sentralkirkelig" prosess som integrerer noen få innspill fra forskjellige kanter, men revisjonsprosessene bør legges an mye bredere, slik at flere får være med å påvirke og utarbeide nye liturgier.

Videre ble det påpekt at liturgiene fra våre søsterkirker burde tematiseres under revisjonsarbeidet.

Vedtak:

- 1.) Teologisk Nemnd er åpen for et videre samarbeid med Samrådsgruppen for Nyreligiøsitet når det gjelder oppfølgingen av denne saken.
- 2.) Teologisk Nemnd oversender referater og protokoll til Nemnd for Gudstjenesteliv og Samrådsgruppa for Nyreligiøsitet og ber om at Nemnd for Gudstjenesteliv tar initiativ til et tilsvarende seminar når arbeidet med dåpsliturgien har kommet i gang.
- 3.) Referat fra seminaret følger som vedlegg til protokollen.

TN-SAK 15/2003 LVF STUDIEDOKUMENTER – RESPONS**Sakspapirer**

- a.) *Called to Communion and Common Witness* – the report of the Lutheran-Reformed Joint Working Group (2001)
- b.) *Growth in Communion* – the report of the Lutheran-Anglican Working Group (2002)
- c.) *The Episcopal Ministry within the Apostolicity of the Church* – A Lutheran Statement 2002
- Oversendelsesbrev fra LVF til kirkene, datert mai 2003

Bakgrunn:

LVF ber medlemskirkene om å gi en respons til studiedokumentene, både hver for seg og samlet sett. Teologisk Nemnd, som Mellomkirkelig råds rådgivende fagteologiske organ, er bedt om å komme med innspill til disse dokumentene. Den norske kirke har, gjennom sitt medlemskap i både Porvoofellesskapet og Leuenberg kirkefellesskapet, en spesiell stilling innenfor det lutherske verdensfellesskapet.

Teologisk Nemnd har også tidligere vært opptatt av kompatibilitetsspørsmålet når det gjelder økumeniske avtaler, og var i denne sammenhengen bedt om å lese rapportene fra LVF med utgangspunkt i nettopp vår kirkes økumeniske selvforståelse og kompatibilitetsspørsmålet. Dette gjaldt spesielt dokumentet om bispeembetet.

Fra samtalen:

Både a.) og b.) undersøker teologien i samtalen som har vært ført mellom kirkefamiliene når det gjelder samtalenes konsistens og kompatibilitet. Det som går igjen i dokumentene, er spørsmålet om forståelsen av episkopatet og vektleggingen av den historiske konteksten for disse avtalene. I dokumentene gjøres det interessante grep når det gjelder mulige kirkesplittende spørsmål og et legitimt mangfold. Man fremmer også tanken om "utholdelige misforhold", altså misforhold man må kunne leve med. Både i forhold til nemndas arbeid med kompatibilitetsforståelse og fremtidig arbeid med dialoger på nasjonalt og internasjonalt nivå bør begrepet "transitivitet" være med i arbeidet.

Det springende punktet i de luthersk-reformerte samtalen er "the visible structure of communion", spørsmålet om hvordan den bekjennelsesmessige enigheten bør finne sitt uttrykk også gjennom synlige strukturer av kirkelig samarbeid.

Nemnda påpekte også at embetet i denne sammenhengen ikke blir ansett som et avgjørende spørsmål. I dette dokumentet sies det ikke noe om at embetet er konstitutivt for kirken. Pkt. 33 understreker at det er et behov for episkopé i alle kirker, men at selve utformingen av episkopé ikke er avgjørende for kirkelig fellesskap. På bakgrunn av den svært store enigheten som er oppnådd mellom kirkesamfunnene, bør spørsmålet, om LVF og WARC burde slå seg sammen, stilles. Det forblir uklart i dokumentet om det

bør leses på bakgrunn av denne problemstillingen. Dette spørsmålet bør i så fall behandles grundig av Mellomkirkelig råd. Nemnda drøftet at det i begge dokumenter ser ut til å være en skjult agenda som bør synliggjøres for å kunne gi dokumentene en reell behandling.

Når det gjelder dokument c.), "Das bischöfliche Amt", avga nemnda en positiv vurdering av arbeidet som er gjort. Apostolsk tradisjon defineres bredt i dette dokumentet i samsvar med det som blir sagt i Porvooavtalen. Alle kirker er bærere av den apostolske suksesjonen. Nemnda merker seg at embetet blir betonert på en annen måte enn i den reformerte dialogen i pkt.42. Bispeembetet er viktig, men den historiske suksesjonen i bispeembetet er ikke essensiell for kirkens vesen. Bispeembetet har noe å gjøre med kirkens enhet og synliggjør den. Også biskopenes kollegialitet knyttes til dette. I så måte gir dokumentet fruktbare innfallsvinkler og er et klargjørende og oppryddende dokument.

Vedtak:

- Nemnda ber sekretariatet å arbeide videre med svaret til LVF med bakgrunn i nemndas drøftelse av saken.
- Hvis svarfristen fra LVF blir utsatt, oversendes saken til den nye nemnda for videre drøfting og oppfølging.

TN-SAK 16/2003 DIALOGEN MELLOM LEUENBERG KIRKEFELLESSKAPET OG BAPTISTISKE KIRKER I EUROPA

Sakspapirer:

- 1.) Forslag til fremlegg i dialogen fra Ernst Baasland.
- 2.) Diverse sakspapirer fra dialogen
- 3.) *Becoming a Christian: The Ecumenical Implications of Our Common Baptism.*
Report of the Faith and Order Consultation in Faverges, France, 1997

Bakgrunn:

Biskop Ernst Baasland, medlem i Teologisk Nemnd og i Mellomkirkelig råd, er Den norske kirkes representant i dialogen mellom Leuenberg kirkefellelesskapet og baptistiske kirker. Han er med i prosjektgruppen som skal arbeide med "Eine Formulierung des Konsensus im Verständnis des Evangeliums, einschliesslich des Glaubens- und Kirchenverständnisses." Teologisk Nemnd ble invitert til å være med i dette arbeidet gjennom sin drøfting av et utkast til dokument om dette temaet.

Dokumentutkastet fra sekretariatet tok utgangspunkt i følgende problemstillinger:

- fellestrekk i kirkeforståelsen med bakgrunn i den norske baptistisk-lutherske dialogen og dialogen med Misjonsforbundet
- hvordan anerkjennelsen/underkjennelsen av hverandres dåpspraksis henger sammen med ekklesiologien
- spørsmålet om man kan inngå forpliktende kirkelige avtaler med kirkesamfunn uten tydelige tilsynsstrukturer og som er kongregasjonalistiske – og hvordan dette forholder seg til det som kommer til uttrykk i Porvooavtalen.
- Tydeliggjøringen av at all gjendåpspraksis er uakseptabel fra Den norske kirkes ståsted og underminerer utvidete former for kirkefellelesskap og kirkelig samarbeid

Vedtak:

- Saken drøftet
- Sekretæren reviderer dokumentet med utgangspunkt i nemndas samtale. Dokumentet følger protokollen som vedlegg.

TN-SAK 17/2003 GENERALFORSAMLINGENE I KEK OG LVF 2003**Sakspapirer:**

TN-SAK 17/2003 a.) Letter to the churches from the 12 th assembly of CEC

TN-SAK 17/2003 b.) Adopted version of message from the tenth assembly

Fra samtalen:

Fra nemndas side ble det påpekt at disse dokumenter først og fremst er arbeidsdokumentene til verdensorganisasjonene, og at det er vanskelig å se sammenhengen mellom de 2 generalforsamlingene.

KEK: Når det gjelder evalueringen av KEK, synes nemnda at det er viktig at man i oppfølgingen av generalforsamlingen har gudstjenestelivet i fokus, som et velfungerende element i det økumeniske arbeid. Videre merket man seg at KEK i større grad enn tidligere viser vilje til og har som mål å arbeide med teologiske spørsmål. Videre var nemnda opptatt av KEKs arbeid og viktige funksjon i forhold til Europaspørsmål og den store utfordringen i Europa slik KEK ser det, sekulariseringen. Nemnda understreket at KEK vil være nødt til å ta tak i de teologiske utfordringene for å kunne frembære en "kristen røst i Europa".

LVF:

Nemnda merket seg at justification og healing fortsatt er de store temaene i LVF sammenheng. "Healing" som tema ga anledning til å behandle stoffet i en ny vinkling. Nemnda påpekte at det er interessant at temaet "homoseksualitet" ikke er synlig i rapportene fra generalforsamlingen, selv om det stod meget sentralt under selve møtet. Nemnda understreket også at mange av de økumeniske spørsmål som tradisjonelt har vært Teologisk Nemnds arbeidsfelt ikke ligger så mye i LVFs arbeid, men hos andre organisasjoner. Nemnda var spesielt glad for at urfolkssaken stod sentralt på generalforsamlingen, og fasiliteringen av samarbeidet mellom ulike urfolksgrupper er et viktig og forholdsvis nytt arbeidsfelt for LVF. Teologisk Nemnd ville under behandlingen av denne saken ikke trekke noen videre linjer ut fra sakspapirene, men oppfølgingen av enkeltanliggender som er implisitt i sakspapirene, bør stå på sakskartet også til den nye nemnda. En av sakene som bør prioriteres, er spørsmålet om nattverdsforståelsen og felles nattverdsfeiring mellom ulike kirkesamfunn, spesielt mellom de lutherske kirkene og de romersk-katolske og ortodokse kirkene. Videre drøftet nemnda hvorvidt en eventuell konkurranse mellom KEK og Leuenberg når det gjelder arbeidet med Europaspørsmål bør håndteres.

Vedtak:

Saken drøftet

TN-SAK 18/2003 EVALUERING AV NEMNDSPERIODEN**Fra samtalen i nemnda:**

Nemndas leder påpekte at det var en noe vekslende oppslutning blant medlemmene og fra Bispemøtets representant. I denne sammenheng ble det påpekt at det også kunne være problematisk at det var så vekslende sekretariatsfunksjoner.

Det ble understreket at man oppfattet det som svært viktig at Teologisk Nemnd kunne fasilitere et godt samtaleklima for teologiske spørsmål i Norge, uten å måtte diskutere kirkepolitikk med en gang.

Samtidig opplevde man det som vanskelig å ha en samlende visjon for nemndas arbeid, og oppgavefeltet var stort og sprikende.

Noen av nemndas medlemmer ga uttrykk for at de opplevde det som veldig lærerikt å være med i nemnda og på denne måten få del i et stort fagfelt som krever mye oppmerksomhet.

Videre ble det fremmet et ønske om at nemnda i fremtiden i større grad kunne sette fokus på implementeringen av økumenisk teologi i de akademiske miljøene og på studiestedene. Siden nemnda har mange medlemmer fra de teologiske institusjonene, bør disse ha et særskilt ansvar for dette.

Når det gjelder nemndas oppgavefelt, ønsket noen av medlemmene en større fokusering og utmeisling av noen hovedsaker som nemnda arbeider med for Mellomkirkelig råd.

Videre bør Teologisk Nemnd ha et aktivt arbeidsutvalg som saksforbereder møtene og et tett samarbeid mellom AU og sekretariatet. Nemnda var også opptatt av at de økonomiske rammene for arbeidet er altfor stramme.

Nemnda har i denne perioden flere ganger valgt å arrangere seminarer i forkant av møtene og opplevd dette som en svært tjenlig arbeidsmåte.

Vedtak:

Saken ble drøftet.

TN-SAK 19/2003 ARBEIDET MED FORSTÅElsen AV DIAKONATET- EMBETSSYNET

Sakspapirer:

- foredrag av Rev. Dr. Matti Repo: "The Ministry of Deacon in the Evangelical Lutheran Church in Finland"
- Vedtak KM 10/01

Bakgrunn:

Kirkemøtet behandlet i 2001 (KM 10/01) utredningen om embetsforståelsen.

Kirkemøtet vedtok ikke de foreslåtte endringene, men ba om en ny utredning av bl.a. spørsmålet om forståelsen av diakonatet og om å få saken tilbake til Kirkemøtet i 2004. Gjennom Porvooavtalen har Den norske kirke forpliktet seg på å arbeide videre mot en felles forståelse av diakonatet i samarbeid med de andre Porvookirkene.

Det har vist seg, også i tidligere utredningsprosesser, at det finnes svært mange forskjellige syn på forståelsen av diakonatet både i vår egen kirke, og kirkene imellom. Felles for kirkene er at forståelsen av diakonatet og de gjeldende ordninger er under forandring, og nesten alle kirker arbeider med dette spørsmålet for tiden.

De anglikanske kirkene i Storbritannia/Irland arbeider i en retning mot et permanent diakonat som en del av det tredelte embetet, men med karitativt fokus. Frem til nå har diakonatet stort sett bare vært en inngang til prestetjenesten med en varighet på ca. 1 år og uten noe uttalt karitativ funksjon i de fleste tilfeller.

I de nordiske og baltiske lutherske kirkene peker utviklingen i en retning der diakonatet blir til en del av embetet, og det utredes hvorvidt man, også i en luthersk kontekst, skal gå ut fra et "tredelt embete". De siste årene har det skjedd et stort utredningsarbeid, og

det finnes et utall med forskningsrapporter og utredninger om dette temaet. Fellestrekket er vel at man har svært forskjellige synspunkt på spørsmålet om hvordan diakonatet skal forstås. Debatten aktualiserer ikke bare det teologiske spørsmålet om embedsteologien, men også om ekklesiologien generelt og om maktfordelingen i kirken. Det bør også aktualisere spørsmålet om diakoniens innhold og dets ståsted i vår kirke, og behovet for å synliggjøre diakoniens og diakonatets betydning.

Fra samtalen i nemnda:

Nemndas medlemmer var ikke enige når det gjelder forståelsen av diakonatet. Ett av medlemmene synes at arbeidet med embetsutredningen synliggjorde at det er viktig at Den norske kirke åpner opp for diakonatet som en del av det tredelte embetet, uten at det dermed skal skapes et hierarkisk embete. Ifølge vedkommende bør det være rom for et tredelt embete i rammen av en luthersk embetsforståelse og ekklesiologi. Videre ville en inkludering av diakonatet i det kirkelige embetet kunne bidra til at det blir mer attraktivt å arbeide som menighetsdiakon, hvilket på alle måter ville være positiv for kirken. Den nye utdanningsstrukturen og kravet om mastergrad vil føre til en ekvivalering når det gjelder utdanningsnivå hos de kirkelige ansatte og dermed også gjøre det lettere å integrere diakonatet i embetet.

Andre medlemmer av nemnda var heller kritiske til en slik tankegang, med utgangspunkt i at den lutherske forståelsen av embetet og ordinasjon er knyttet til tjenesten med ord og sakrament, som er forbeholdt presteembetet.

Samtidig er det svært viktig å løfte frem det karitative diakonatet i vår kirke, både blant ansatte og frivillige, som en nødvendig del av vårt kirkelige liv. Videre ble det påpekt at en eventuell ordinasjon av diakonene vil kunne snevre inn den store og viktige funksjonen som diakonatet allerede har i samfunnet, ikke minst med hensyn til organisasjonsdiakonien.

Vedtak:

- Teologisk Nemnd ber om at momentene fra samtalen tas med i det videre arbeid med denne saken.
- Når utredningen foreligger, bør den gå til den nye nemnda. Nemndas vurdering skal følge med saken til KM.

TN-SAK 20/2003 EVENTUELT

Assisterende generalsekretær Vebjørn Horsfjord takket nemnda og nemndslederen for den store innsatsen som ble nedlagt i arbeidet i denne nemndsperioden.

Vedlegg 1 til protokollen, til TN-sak 16/2003

Dialog zwischen der Europäischen Baptistischen Föderation und der Leuenberger Kirchengemeinschaft

Zu Abschnitt 1. des Dialoges:

”Eine Formulierung des Konsenses im Verständnis des Evangelium einschliesslich des Glaubens- und Kirchenverständnisses”

1. In Anlehnung an die Ergebnisse des nationalen Dialoges zwischen der Norwegischen Kirche und der Norwegischen Baptistischen Union, können wir gemeinsam zum Ausdruck bringen, auf welche Weise unsere Kirchen im Kirchenverständnis, trotz aller historischen Verschiedenheit, übereinstimmen:

a.) Die Kirche als das Werk Gottes

Die christliche Kirche ist keine menschliche Erfindung, sondern das Werk Gottes durch den Heiligen Geist. Gott hat die Kirche in der Welt gestiftet, um Menschen zum Glauben an den lebendigen Christus zu führen und sie in diesem Glauben zu bewahren. In den biblischen Berichten vom ersten christlichen Pfingstfest wird deutlich, wie der Jüngerkreis zu einer christlichen Gemeinde wird, in der durch das Wirken des Heiligen Geistes sich Verkündigung vollzieht, heilige Handlungen vollzogen werden und sich Gemeindeleben verwirklicht. Neue Gemeindeglieder werden mit Taufe in der Gemeinde aufgenommen. Sowohl in der Apostelgeschichte als auch in der Briefliteratur der Neuen Testamente wird für uns deutlich, wie die neutestamentliche Gemeinde nach und nach ihre Organisationsform und Strukturen findet, obwohl weiterhin Variationen bestehen. Die Kirche ist universell, aber wird immer in der lokalen Gemeinde sichtbar.

b.) Gemeinschaft der Heiligen Das neue Testament bezeichnet die Christen als ”Heilige” (Acta 9,13.32; Röm 1,7; 1.Kor 1,2 et.al.) Auf diesem Hintergrund bezeichnet das apostolische Glaubensbekenntnis die Kirche als ”Gemeinschaft der Heiligen”. Das beinhaltet nicht, dass die Kirche und die Christen an sich heilig sind, sondern dass sie heilig sind, weil sie ihr Vertrauen auf Jesus Christus setzen und dadurch geheiligt werden. Die christliche Kirche und die Gemeinden sind die Gemeinschaft derer, die an Jesus Christus glauben. (Acta 5,14; 1.Kor 1,21;3,7; Eph..1,1 et.al.)

Die Kirche ist deshalb sowohl lokal als auch universal. Die Kennzeichen der Kirche sind, dass in ihr Menschen das Evangelium im Glauben entgegennehmen, diesen bekennen, samt die Sammlung um Wort, Taufe und Abendmahl. Beide Kirchengemeinschaften betonen das Priestertum aller Gläubigen, und in beiden Kirchengemeinschaften gibt es eine Differenzierung der unterschiedlichen Dienste, durch die bestimmten Gemeindegliedern spezielle Aufgaben, wie die Verkündigung im Gottesdienst, Verwaltung der Sakramente, Diakonie und andere Dienste übertragen werden. Die Berufung von Menschen in diese speziellen Dienste der Gemeinde steht nicht im Gegensatz, sondern in Übereinstimmung mit dem Grundsatz des Priestertums aller Gläubigen. Die Gemeinde, die Kirche, hat das Recht dazu, diejenigen Personen in diese Dienste zu berufen, die sie dafür als geeignet ansieht. In diesem Sinne hat die Kirche auch das Recht und die Pflicht dazu, das Amt der Aufsicht (episkopé) über diese Ämter durch die Berufung gewisser Amtsinhaber auszuüben.

c.) Das eschatologische Gottesvolk

Die Kirche ist sowohl eine sichtbare als auch eine unsichtbare Grösse. Deshalb ist die Kirche als eschatologisches Gottesvolk zu verstehen, dessen wahre Gestalt erst bei der Wiederkunft Christi offenbart werden wird. Dies beinhaltet, dass die Kirchen sich nicht gegenseitig verurteilen sollen, sondern gemeinsam danach streben, Kirchen als Abbild von Christus sein zu dürfen. Dies beinhaltet auch, dass die Organisationsform der kirchlichen Gemeinschaften, sei sie episkopal, kongregationalistisch oder synodal, nicht die entscheidende Rolle spielen darf, wenn die Kirchen gemeinsam ihren Ruf, Kirche Jesus Christi zu sein, verwirklichen wollen.

d.) Die Leuenberger Konkordie formuliert die Grundlage für den Konsensus im Verständnis des Evangeliums (Leuenberger Konkordie, II., Das gemeinsame Verständnis des Evangeliums). Dies steht in Übereinstimmung mit dem lutherischen Verständnis der Grundlage von Kirchengemeinschaft gemäss CA VII: "Dann dies ist genug zu wahrer Einigkeit der christlichen Kirchen, dass da einträchtiglich nach reinem Verstand das Evangelium gepredigt und die Sakrament dem göttlichen

Grund gemäss gereicht werden können.“ **Die gegenseitige Anerkennung der Kirchen und damit auch die Möglichkeit zur Kanzel- und Altarsgemeinschaft ist unweigerlich an die grundlegende Übereinstimmung im Verständnis des Evangeliums und der Sakramente gebunden.** In diesem Dialog ist besonders die Frage zu stellen, ob das Einverständnis in Bezug auf die Taufe so weitreichend ist, dass man von einer für eine erweiterte kirchliche Gemeinschaft zureichenden Übereinstimmung sprechen kann.

- e.) Aus lutherischer Sicht ist die **gegenseitige Anerkennung der Taufe, wie sie in den jeweiligen Kirchen praktiziert wird, unumgehbare Grundlage für Kirchengemeinschaft, die Kanzel- und Altarsgemeinschaft impliziert.** Auf diese Weise sind Taufverständnis und Kirchenverständnis nicht trennbar. So lange Kirchen oder Einzelgemeinden Wiedertaufe praktizieren, ist eine umfassende Gemeinschaft oder Zusammenarbeit mit diesen kirchlichen Gruppen nicht möglich. **Die grundlegende gegenseitige Anerkennung der jeweiligen Taufpraxis ist unwiderrufbare Voraussetzung für Kirchengemeinschaft.** Die norwegische Kirche hat dies sowohl bei der Unterzeichnung der Leuenberger Konkordie, in ihrer Signaturerklärung, als auch im Dialog mit der Baptistischen Kirche in Norwegen und im Dialog mit dem Missionsverbund unterstrichen. Vgl. die Signaturerklärung der Norwegischen Kirche anlässlich der Unterzeichnung der Leuenberger Konkordie: 3. ”Die Norwegische Kirche unterstreicht die Bedeutung der Lehrgespräche, die zwischen den Signatarkirchen seit 1973 geführt worden sind. Die Vertiefung in Bezug auf Kirchen- und Sakramentsverständnis sind wichtig für unsere positive Beurteilung der *Leuenberger Konkordie* und unseren Beitritt zur *Leuenberger Kirchengemeinschaft*. Wir möchten betonen, dass es weiterer theologischer Gespräche bedarf. Gemeinsam mit den Kirchen der *Leuenberger Kirchengemeinschaft* können wir nicht die Kanzel- und Abendmahlsgemeinschaft mit Kirchen annehmen, die die Wiedertaufe praktizieren.“
- f.) Der lokale Dialog hier in Norwegen hat deutlich gemacht, dass zwar sowohl in Bezug auf das Verständnis von christlichem Glauben und Leben als auch insbesondere in Bezug auf das Taufverständnis viele

Gemeinsamkeiten vorhanden sind. Beide Kirchen haben jedoch im Dialog auch deutlich gemacht, dass die Differenzen in Bezug auf das Verständnis von Taufe und gegenseitiger Anerkennung der Taufe so gross sind, dass Kanzel- und Altarsgemeinschaft ausgeschlossen sein müssen. Das Verständnis der Taufe als unwiderrufbares Heilshandeln Gottes ist auch in Übereinstimmung mit der Botschaft der Leuenberger Konkordie, 14b): Die Taufe wird im Namen des Vaters, des Sohnes und des Heiligen Geistes mit Wasser vollzogen. In ihr nimmt Jesus Christus den der Sünde und dem Sterben verfallenen Menschen unwiderruflich in seine Heilsgemeinschaft auf, damit er eine neue Kreatur sei. Er beruft ihn in der Kraft des Heiligen Geistes in seine Gemeinde und zu einem Leben aus Glauben, zur täglichen Umkehr und Nachfolge.”

- g.) Das bedeutet, dass das Kirchenverständnis an sich nicht die entscheidende Rolle spielt. Die norwegische Kirche hat z.B. im Laufe der vergangenen Jahre die Frage der Kompatibilität zwischen ihren ökumenischen Abkommen erörtert (Porvoo und Leuenberg), und ist zu dem Resultat gekommen, dass die Frage nach der konkreten kontextuellen Ausformung der Kirche und der kirchlichen Amtsstrukturen keine entscheidende kirchentrennende Rolle spielen kann, insoweit es in den Kirchen verschiedene Formen der episkopé geben kann. Das bedeutet, dass die konkrete Ausformung des Amtes der episkopé nicht zur Bedingung für kirchliche Gemeinschaft gemacht werden kann. *Die Frage ist zu stellen, inwieweit episkopé an sich für unsere Kirche Bedingung kirchlicher Gemeinschaft ist.*
- h.) Im Bezug auf die kirchliche Gemeinschaft mit der Europäischen Baptistischen Union ist deshalb die Frage zu stellen, inwieweit diese verbindliche ökumenische Abkommen eingehen kann insoweit sie in ihrer Grundstruktur und in ihrem Grundverständnis **kongregationalistisch** ist. In diesem Zusammenhang ist auch die Frage nach repräsentativen Strukturen bzw. Strukturen der Aufsicht zu stellen.
- i.) In Confessio Augustana IX heisst es: ”Von der Taufe wird gelehrt, dass die nötig sei, und dass dadurch Gnad angeboten werde; dass man auch die Kinder taufen soll, welche durch solche Tauf Gott uberantwortet werden. Derhalben werden die Wiedertauffer verworfen, welche lehren, dass die Kindertauf nicht recht sei.” Die Frage nach den

Lehrverurteilungen und nach deren kirchentrennender Funktion ist in den letzten Jahren wiederholt im Brennpunkt ökumenischer Gespräche gestanden. Sie ist auch in diesem Dialog von grosser Bedeutung. Sowohl in den Lehrgesprächen, die zur Leuenberger Konkordie geführt haben, als auch in den Gesprächen zwischen dem Lutherischen Weltbund und der katholischen Kirche (Gemeinschaftliche Erklärung zur Rechtfertigungslehre) lag die Erkenntnis zugrunde, dass die Frage nach Kirchengemeinschaft heute auf der Grundlage des *heutigen* dogmatischen Verständnisses der jeweiligen konfessionellen Kirchenfamilien gelöst werden muss. Mit anderen Worten: **Falls man im vorliegenden Dialog zu einer so grundlegenden Übereinstimmung im Verständnis der Tauflehre gelangen kann, dass man von einer gegenseitigen Anerkennung der jeweils praktizierten Taufe sprechen kann und die Praxis der Wiedertaufe nicht praktiziert wird, so steht der Erklärung der Kirchengemeinschaft auf der Basis der Leuenberger Konkordie nichts Entscheidendes mehr im Wege.**

Rapport fra seminar 23.10.2003: "Menneskesyn i og omkring dåpsliturgien"

Bakgrunn for seminaret:

Samrådsgruppen for Nyreligiøsitet (SN) sendte våren 2003 en henvendelse til Teologisk Nemnd og Nemnd for gudstjenesteliv (NfG) med anmodning om å drøfte forståelsen av en luthersk antropologi i forhold til gudstjenestelivet.

Teologisk Nemnd vedtok på sitt vårmøte å arrangere et seminar rundt denne tematikken i forkant av høstens møte i nemnda. Invitasjonen skulle gå ut til medlemmene i SN, NfG, fakultetene, IKO og andre interesserte. Antall deltakere skulle begrenses oppad til 35.

Jan-Olav Henriksen (leder for TN), Geir Hellemo, Tore Laugerud (SN) og Stephanie Dietrich (sekretær) var medlem av forberedelsesgruppen. Seminaret ble fort fulltegnet, hvilket viser at interessen var stor og tematikken aktuell for mange som jobber i forskjellige kirkelige miljøer.

I det følgende skal det skisseres noen hovedmomenter fra seminaret. Kjetil Hauges manuskript følger med i sin helhet.

Fra innledningene:

Arve Brunvoll (TN) hadde en innledning med temaet: **"Hva kommuniserer dåpsliturgien?"**.

Han stilte i utgangspunkt spørsmålet: "Kommuniserer dåpsliturgien det vi vil den skal kommunisere? Hva kommuniserer den? Hva tenker kirken om mennesket, Gud og om tilknytningen for det kristne budskapet?"

I arbeidet med dåpsliturgien må det settes fokus på forholdet mellom menneskets selvforståelse og den forkynte forståelsen ut fra Bibelens menneskesyn og dåpsforståelse.

Hvorvidt er dåpsliturgien uttrykk for et bestemt menneske- og Guds bilde?

I denne sammenhengen må det spørres om gudstjenesten skal være teonom eller antroponom, teosentrisk eller antroposentrisk? I følge Brunvoll skal gudstjenesten være teonom og antroposentrisk. Guds åpenbaring er lovgivende for liturgien, men det er mennesket som er satt i sentrum. Gudstjenesten er et "sacramentum" og gjenspeiler Guds til vending til mennesket, noe Gud vil gi mennesket. Gudstjenesten er gudstjeneste for oss.

Prototypen for gudstjenesten er fortellingen i **Jesaja 6**, som omhandler mennesket som står fremfor Gud i templet, slik at det kan leve. Liturgien er således Guds komme til mennesket og menneskets reaksjon på det. Gud kommer som Gud, den dømmende og rensende Herre

Lovens tale om den dømmende Gud blir ofte tolket som en tanke om Gud som er *ffern*. Men: Problemet er ikke at Gud er fjern, men at Gud er *nær* som dommer.

Gudstjenestens liturgi skal gjenspeile en uendelig stor skapningsglede – uendelig glede over at Gud har skap alt og har skapt meg. Det fører med seg uendelige muligheter for det gode i verden. Samtidig gjenspeiler liturgien også at det finnes ingen veier fra mennesket og frem til Gud – jfr. Jesajas opplevelse: "Ve meg".

Dåpen

Problemet for mennesket i dag er at man ofte prøver å utjevne frelsen og dommen. Dermed klarer man ikke helt å glede seg over mennesket som skapning og menneskets uendelige muligheter for det gode og heller ikke ta inn over seg syndens alvor. Dersom mennesket vil ha med Gud å gjøre, så er det avhengig av at Gud griper inn, fordi mennesket i seg selv er bundet til det vonde og til den Onde. Mennesket blir tatt ut av denne sammenhengen og satt inn i en ny gjennom en radikal handling fra Guds side i dåpshandlingen.

Jfr. Limadokumentet (Baptism, Eucharist og Ministry), som omtaler dåpen som "incorporation in Christ", en ny fødsel, frigjøring til "new humanity".

Dåpen er en radikal handling som setter mennesket i en ny sammenheng. Dåpen er Guds sakramentsgave til mennesket.

Mennesket lever i verden under dommen. Det som Gud gir i dåpen, ligger ikke entydig i forlengelsen av det mennesket ønsker.

Det mennesket erfarer må alltid tolkes, og liturgien skal gi en slik tolkning. Ingen erfaring kan inngå inn i vår liturgi uten at det er tolket erfaring. Derfor må man gang på gang spørre etter tilknytningsspunktet for det kristne budskapet. Guds handling med mennesker har med menneskers erfaring å gjøre, men den må samtidig tolkes. Troen og liturgien har en erfaringside og en følelsesside som man må ta hensyn til når man utformer liturgiske ordninger. Liturgi form må derved alltid være åpen for revisjon, den skal streve for å tale til mennesket.

Dagens liturgi oppleves muligens mer fjern fra menneskene enn den har vært opplevd tidligere og dåpsterminologien i dag fjernere fra det folk forstår enn for noen år siden.

Et viktig spørsmål som må stilles når liturgier skal forandres er: **Hva vil vi dåpsliturgien skal kommunisere?**

Revisjonen av kirkens liturgiske ordninger og av dåpsliturgien må ta hensyn til vår erfaringsverden og til det budskapet vi ønsker skal formidles i forhold til dåpen.

Det må holdes fast ved dåpen som radikal livsforandrende handling der Gud griper inn.

Respons ved Knut Grønvik, SN

Knut Grønvik fortalte om en egen opplevelse med dåpsliturgien, der han forandret på ordlyden for å fremheve det positive ved dåpen overfor en som var usikker. Han fremmet spørsmålet hvorvidt det er riktig å gjøre om på liturgien ut fra menneskers erfaring med den.

Han gikk inn for at man i kirken i mindre grad enn før burde sette fokus på "hva er det vi ønsker å kommunisere"?, men heller ha en "avsender- og mottakerorientering" i budskapets utforming. Kirken har vært veldig opptatt av det avsenderorienterte når det gjelder utformingen av dåpsliturgien, men har i for liten grad vært mottakerorientert. I forhold til dåpsliturgien må følgende spørsmål stilles: Skal "gleden over å være til" kommuniseres i dåpsliturgien?

I følge Grønvik er foreldrenes perspektiv på dåpshandlingen ikke behovet for frelse, men barnets enorme verdi står i sentrum. Av rent kommunikasjonsmessige grunner hadde det vært viktig å få inn ord om skapelsesverdien. Skapelsesverdien bør være utgangspunktet for å kunne kommunisere dåpens frelsesside. Han påpekte at behovet for trygghet og frelse er tilstede hos menneskene, men stilte spørsmålsteget ved hvorvidt det er nødvendig å si "Født med menneskehetens skyld og synd...i dåpen blir de Guds barn".

I følge Grønvik er de bibelske tekstene mer åpne i sine formuleringer, som for eksempel talen om dåpen som "badet til gjenfødelse".

En revisjon av dåpsliturgien bør søke tilbake til den mer åpne talen om dåpen som man finner i Bibelen.

Respons ved Ida Marie Høegh - KIFO

Ida Marie Høegh fortalte fra sitt forskningsprosjekt omkring dåpsforeldrenes opplevelse av dåpsgudstjenesten. Dåpsgudstjenesten er en stor begivenhet, familiene samles, den representerer en symbolsk integrering av barnet i familie og samfunn, i motsetning til "barselsselskapene". Den er en festdag og representerer et brudd med hverdagene. Dåpen er annerledes og avsondret fra det hverdagslige. Gjennom dåpsfesten defineres den nærmeste familien. Enkelte slektninger defineres som nærmeste, blant annet gjennom det at de blir faddere. Dåpsfesten er dessuten med på å integrere generasjoner. Dåpen er en offentlig handling, ikke en privat handling, og er åpen for alle som vil delta.

Fra barnets påkledning til avslutningen inneholder dåpsfesten mange ritualer og fører med seg et rikt spekter av ritualisering. Handlingen anses av mange foreldre som markering av at barnet er og skal anses som kristen, samtidig som dåpsteologien er vanskelig stoff for folk flest. Kritikken mot dåpshandlingens innhold og formuleringene som blir brukt i liturgien, er først og fremst prestens anliggende. Dåpshandlingen innebærer for de fleste en dimensjon av trygghet i religiøs og videre forstand, også kulturelt sett.

Dåpen er den vanligste måten foreldrene ritualiserer sine liv på, og alle døpte danner et slags kulturelt fellesskap i Norge. Dåpen blir ansett som handlingsvalg av et økende antall foreldre. Den gir innpass i et større fellesskap. Dåpen er for mange et selvfølgelig valg. Dåpsgudstjenesten bør først og fremst være en flott opplevelse for dem som er tilstede. Det betyr at det er dåpens funksjon som livsritual som er fremtredende når folk velger å få barna sine døpt, og at det rent teologiske innholdet i dåpshandlingen og formuleringene spiller en sekundær rolle for de fleste. Så å si alle foreldre ser ut til å ha hatt positivt utbytte av gudstjenesten der høytidelighet og det estetiske er viktig. Det er viktig at presten er trygg og utstråler humor, glede og omtanke. På denne måten oppleves dåpen som en minneverdig stund som støtter opp under gleden foreldrene føler når de har fått barn.

"Dåpsliturgi og hverdagserfaring". Foredrag ved Kjetil Hauge.

En slik temaformulering skaper en forventning om at det må finnes en møteplass mellom disse to, som forhåpentligvis skal gi en mening. For å se om dette er en rimelig forventning, må vi avlegge en liten visitt både til dåpsliturgien og til hverdagserfaringen. Skulle det imidlertid vise seg at det ikke er en rimelig forventning, så har vi i hvert fall et problem med temaformuleringen. Både hverdagserfaringen og dåpsliturgien kommer etter all sannsynlighet til å overleve dette innspillet.

La oss først gå til dåpsliturgien.

Ettersom Arve Brunvoll allerede har hatt et innlegg om hva dåpsliturgien kommuniserer, så skal jeg ikke bruke så mye tid på dette. Jeg vil bare understreke at den formidler et bilde av Gud og et bilde av mennesket og et bilde av hvordan møtet mellom disse ser ut. For det er dette møtet dåpshandlingen og dåpsliturgien ønsker å formidle.

Ja, egentlig er det noe langt mer enn et møte. Det snakkes om en *forening*, om at mennesket gjennom denne forening *får del* i et liv det ikke hadde forut for denne handlingen. Det å få del i dette livet kaller kirken for frelse.

Ettersom dåpen i vår kirke er knyttet til frelsen, så er det jo rimelig å reflektere over og bevisstgjøre oss på hva et barn - og mennesket generelt - skal frelses *fra* og hva det skal frelses *til*. Når det gjelder det første, så er selve *gudsrelasjonen* som tema stort sett fraværende i dåpsliturgien (og kanskje er det symptomatisk for den teologiske

refleksjonen rundt dette spørsmålet generelt). At det er Guds *vrede* barnet skal frelses fra, er overhode ikke nevnt. Barnet skal i all hovedsak frelses fra en *lovmessighet* som det er født inn i gjennom sin naturlige fødsel ("født med menneskeslektens synd og skyld"). Om en ikke sitter inne med en god porsjon teologisk refleksjon, så dras tankene her i retning av skjebne. Barnet skal frelses fra den skjebne det er å ha blitt født inn i denne verden, hvor det automatisk og ufravikelig får del i den første Adams kår. Det barnet skal frelses til, er barnekår hos Gud, og til det trengs det en ny fødsel – forstått som en gave av Guds nåde. Slik formidler dåpsliturgien et bilde av Gud, hvor han er tydelig som aktør på frelsessiden, men nærmest totalt fraværende som aktør på fortapelsessiden. Dermed avstreifes det viktige teologiske anliggendet at ikke bare frelsen, men også fortapelsen er *Guds*.

Vi aner altså en retning i dåpsliturgien som går fra lovmessighet til frihet eller bevissthet – fra skjebne til tro.

Dermed blir spenningen i selve gudsbildet borte og frelsesaspektet i dåpen flates ut. Denne spenningen består jo i et mysterium i Guds eget vesen. Det er godt mulig å tale om dette spenningsforholdet i psykologiske termer. Da kan bildet se slik ut: Gud setter himmel og jord i bevegelse for å frelse menneskene *fra* sin *vrede* og *til* sin *nåde* - altså *fra* noe i seg som er destruktivt *til* noe i seg som er livgivende. Psykologisk vil dette kunne forstås som et integrasjonsarbeid som enten er ufullført eller i prosess. Det dreier seg om spenningen i hva som skal råde i Guds vesen - vreden eller kjærligheten, og hvor resultatet blir at mennesket, som er skapt i Guds bilde, blir den stedfortredende arenaen hvor Gud utkjemper sitt eget integrasjonsarbeid. På en måte blir mennesket et uskyldig offer som er kastet inn i et guddommelig drama – rett og slett ved å bli født inn i denne verden. Tilsynelatende er det mennesket som må bære konsekvensen – ettersom frelse og fortapelse bare er kategorier som kan brukes om mennesket. Vi får altså et motsatt bilde av det tradisjonelt teologiske – nærmest som om det er Gud som bruker mennesket til sitt eget arbeide med å bli hel.

Slik kan selvfølgelig ikke teologien tale. Derfor knytter den vreden til Guds hellighet. Som et mysterium er denne utilgjengelig for den psykologiske vredesdimensjonen. Dette er et vanskelig punkt å kommunisere, derfor vil folk flest forbinde den *vrede* Gud med den *sinte* Gud, noe forkynnelsen selv ofte har bidradd til. Ettersom kirken ikke ønsker å formidle bildet av en *sint* Gud, så avstreifes altså dette elementet i dåpsliturgien.

Slik sitter vi igjen med et uforløst bilde av dåpens innhold i den grad den refererer seg til frelse og fortapelse: Fortapelsen har en automatikk i seg, mens frelsen har vilje og bevissthet i seg (både Guds og vår). Samtidig har fortapelsen viljen som sin forutsetning, ellers ville det ikke gi noen mening å snakke om menneskehetens *skyld*. Skyld kan bare forbindes med ansvar.

Filosofisk og psykologisk finnes det mange gode og rimelige innvendinger mot et slikt Gudsbilde og et slikt menneskesyn. Men teologien har aldri helt bøyd av for disse innvendingene, selv om vi iblant er farlig nær.

Hva kan grunnen være til dette? Det kan selvfølgelig være ren og skjær benektning. Det blir for komplisert å tenke tanken helt ut, derfor nøyer vi oss med en enklere modell og håper at folk ikke hører for godt etter. Det er intet ukjent fenomen i kirkens og menneskenes historie. Men kan det like gjerne være at teologien faktisk griper dypere inn i menneskets hverdagserfaring enn de to følgesvennene greier å gjøre det?

Hverdagserfaring

Hva er en hverdagserfaring? Når vi snakker om hverdagserfaring så må vi velge nivå. På ett nivå er hverdagserfaringene alt det vi opplever og må forholde oss til i hverdagen.

Det er arbeid og hvile, livsutfoldelse og sykdom, bekymring og glede, vekst og regresjon, dynamikk og resignasjon, kjærlighet og hat, følelser og sanser i kaos og ro, medmennesker og fiender osv – og som ramme omkring det hele: fødsel og død.

Men nettopp fordi disse livserfaringene berører oss slik de gjør, fører de oss over i et dypere nivå. De trenger en tolkning. Denne berøringen – eller uroen - skaper tanker om en dypere mening og et dypere dilemma, og inspirerer oss til å gi oss ut på en vandring for å finne svar. Vi er i mytenes, ritenes og mysteriets landskap.

Det er dette nivået av hverdagserfaringer dåpen forholder seg til og taler til. Dåpen er, som alle riter, en hjelp til eksistensiell livstolkning. Å forvente at dåpen skulle kommunisere direkte med de umiddelbare hverdagserfaringene våre, tror jeg er både en gal og for liten forventning. Vi trenger ikke dåpen og dens innhold til å forholde oss til ting som Gud har gitt oss armer og bein, tanker og følelser til å hjelpe oss med. Dåpen er ingen mestringshjelp til livet, men en *tilhørighet* av eksistensiell art for det mennesket som strever med prøving og feiling for å mestre sin utfordrende og kompliserte tilværelse. Dåpen gir oss en *forankring* i det av vårt liv som ligger *utenfor* vår kontroll og som på en fundamental måte berører vår maktesløshet.

Når dette nivået forsøkes relatert til vår hverdagserfaring, så må det nødvendigvis gjøres gjennom en reduksjonistisk tilnærming. For dette nivået ligger vanligvis nokså godt skjult for oss mennesker til hverdags, og i den aktuelle situasjonen taper den i konkurransen med den hverdagserfaringen som tydeligst er knyttet til dåps situasjonen, nemlig gleden over at et barn er født, og alt det som knytter seg til dette av håp og gode ønsker for barnets framtid.

Men jeg tror at vi skal ikke så langt ned i bevisstheten før disse spørsmålene livner til og trer ut av vår halv våkne tilværelse. For er det noe mennesket kjenner igjen i sin hverdagserfaring - når det kjenner litt etter - så er det jo fangenskapet under elementer i seg selv og omgivelsene som en ikke rår med, og som en lengter etter frihet fra. Og det er inn i denne erfaringen at teologien og forkynnelsen formidler sitt mytiske språk som nettopp skaper en gjenkjennelse hos *det alminnelige mennesket*, som filosofi og psykologi ikke har den samme tilgangen på. For disse taler hovedsakelig til menneskets fornuft og følelser. Men de når ikke på samme måten inn til helheten i menneskets opplevelse og erkjennelse av seg selv. Og det er nettopp fordi denne helheten har elementer i seg som er både ulogiske og selvmotsigende og - ikke minst - destruktive. Derfor er det langt mer naturlig for et menneske å lete etter retning og mening gjennom tegn og symboler enn gjennom logisk refleksjon. Det paradoksale i menneskets situasjon kommer til syne gjennom at mennesket, samtidig med å søke mening i denne uroen, søker å dempe den samme uroen ved å døyve den i en strøm av lyd og konsum. Slik hører det med til menneskets hverdagserfaring at det lengter etter indre og ytre frihet, *samtidig* som det stadig strammer til sine bånd. I en slik situasjon er begrepet *frelse* en langt mer genial løsning og fyldestgjørende erfaring, enn stadig nye og velmente forslag til å få orden på det hele. I en slik situasjon er guddommelig delaktighet og engasjement i denne erfaringen, av en langt større viktighet for mennesket enn all mulig teoretisk innsikt og praktisk hjelp. Dåpen er delaktighet i et drama og et mysterium og eigner seg lite for tanken alene. Og den er også noe langt mer enn en vennlig kommentar til livets alminneligheter.

Når jeg sier at dette hører med til menneskets hverdagserfaring, så betyr det ikke nødvendigvis at mennesket alltid og tydelig er seg dette bevisst. Bevissthet handler om våkenhet, og våkenhet er noe man vanligvis må vekkes eller våkne opp til.

Er dåpsliturgien vår noe å våkne opp til? Og er den i seg selv noe som kan vekke?

Svaret på dette ligger vel i de erfaringene som gjøres i møte med den, og dermed vil de være forskjellige. Noen stor vekkellesbevegelse tror jeg imidlertid dåpsliturgien vår ikke representerer.

Kanskje henger dette sammen med en nødvendig resignasjon i forhold til den dåpskontekst som den folkekirkelige situasjonen byr oss. Det er ikke møtet med mysteriet som ligger mest oppi dagen i denne. Hovedsaklig er det en tradisjonsbestemt handling som har sitt eget innhold som navnedag og familiefest.

Dermed foregår dåpen på en psykologisk arena som inviterer til en utflating av dimensjonene i f.eks. syndsperspektivet. Dette er et perspektiv som for folk flest handler om skjebne eller moral. Derfor blir skjebnetro og moralisme, eller - som et motbilde - opprøret mot disse, det det dreier seg om når vi tenker eller snakker om synd. Men synden er, på samme måten som frelsen, et mysterium. Den lar seg ikke løse opp i sine enkelte faktorer som noe en kan velge eller la være å velge (slik en del enkeltsynder kan). Den kan bare erkjennes (og gjenkjennes) som en totalsituasjon, og kan derfor bare meningsfullt møtes av en totalomfattende handling og budskap.

Det er formidlingen av dette som skjer i dåpen. Delaktigheten i Jesu død og oppstandelse.

Jeg tror ikke det er så vanskelig å føre dette inn i en nær kommunikasjon med hverdagerfaringen. For den søker alle mulige substitutter i sin lengsel etter å oppleve den endelige og altomfattende løsningen for "mitt liv" (Kjærligheten og rusen) og er ikke et ukjent menneskelig terreng. Men kanskje en skulle se ut over selve dåpssituasjonen og tenke at denne opplæringen og innføring i dåpens mysterium må finne sted i et annet rom enn selve dåpshandlingen - altså et tydelig, men ikke et prinsipielt skille mellom innvielsen i den sakramentale virkelighet som kan eies fullt og helt som gave, og utfoldelsen av den i møte med livets utfordring til modning. Det første er en altomfattende gave, det andre er en gradvis åpenbaring som finner sted gjennom arbeid.

Hva har jeg så ønsket å si med alt dette ? Først og fremst dette at dåpens mysterium er det samme som frelsens og fortapelsens mysterium. Dermed er den heller ikke tilgjengelig for den enkle logikk hvor en pluss en er to. Men den er likevel tilgjengelig for den menneskelige erfaring med all sin irrasjonalitet, slik denne uttrykker seg gjennom våre seire og nederlag, vår frykt og våre håp, og ikke minst – vår sprikende vilje og handling i forhold til det onde og det gode. Alt dette må nødvendigvis uttrykkes i sin fylde i den kommunikasjon som knyttes til selve dåpshandlingen. Der er det frelsen og det åpne gudsfellesskapet som skal dominere. Men det må likevel ikke tales så entydig vennlig og positivt i overflatisk betydning om dette, at disse dypere sidene ved menneskets erfaring oppleves som noe fremmed og uvedkommende når livet etter hvert – for alle – vil bryte på dypere vann.

Respons ved Åge Haavik

Åge Haavik understreket at det hefter noe ved evangeliet som gjør at vi aldri vil få det å være kirke i verden til "å gå opp". Med dåpsliturgien som case blir det tydelig at det ikke er til å unngå at det finnes anstøtelige faktorer i dåpsliturgien. Når det gjelder dåpsliturgiens konkrete utforming og revisjon, påpekte han at spenningen mellom skapelse og forløsning ikke må falle bort, selv om dåpsliturgien utvilsomt trenger endringer. Ifølge Haavik trenger takken, undringen, den høye vurderingen av mennesket som Guds skapning en oppjustering, samtidig som det trengs en nedjustering av syndefallsantropologien for å rydde plass til budskapet om dåpen som frelsens sakrament og om at dåpen gir noe som vi ikke har fra før.

Målet er ikke "friksjonsfri hyggelighet" i liturgiene, en slags "festlig hverdagserfaring", fordi dåpen er noe mer enn det. Haavik skisserte hvordan en slik dåpsliturgi kunne bli utformet:

Først skulle det gis rom for gleden og takken, deretter skulle situasjonen som menneskeslekt overfor Gud tydeliggjøres, for så å gi rom til dåpens budskap og credo, trosbekjennelsen.

Respons ved Kari Veiteberg, NfG

Veiteberg ga uttrykk for et prosessuelt syn på dåpen. Hun fortalte at flere og flere voksne ønsker å ta del i kirkens liv gjennom de liturgiske handlingene.

Hippolyts teologi kunne danne utgangspunkt for revisjon av liturgien, for å få frem dåpen som velsignelse og dåpen i et livsløp-perspektiv, prosessuelt.

Barnedåpen i seg selv er en punktuell handling, men den bør ses i et livsløp-perspektiv. Ved revisjonen av våre liturgier er det viktig å se på andre lands liturgier.

Veiteberg ga uttrykk for at dåpen ikke er en handling som skal forstås kognitivt, men den må oppleves: "Ved å gjøre dåp, så skjønner vi dåp." Hun stilte videre spørsmålet om gudstjenesten er et lærerom, eller et rituelt rom. "Kan vi lære om dåpen i andre rom enn akkurat gudstjenesterommet?" Veiteberg hadde en del grunnleggende refleksjoner om liturgi som handlinger, og handlinger konstituerer liturgien. Symbolhandlinger brukes, og symbolspråket uttrykker svært mye. Hun oppfordret til å la handlingen tale og gjerne bruke mer vann for å gjøre foreldrene delaktige i handlingen.

Fra samtalen på seminaret:

Tore Laugerud (SN) orienterte om bakgrunnen for SNs arbeid med denne tematikken, nemlig møte med nyåndeligheten.

Når et holistisk livssynssamfunn blir stiftet på alternativmessen, så kan det ifølge ham tolkes som et uttrykk for skuffelsen over kirken som et lukket dogmatisk system, som ikke tar høyde for menneskers uavbrutte kontakt med Gud.

I følge Laugerud skiller lære, dogme og erfaring for bastant fra hverandre hos Arve Brunvoll.

Luthersk læretradisjon må forstås som et stykke formatert erfaring, derfor skal erfaring og lære ikke stilles opp mot hverandre. I vårt arbeid med revisjon av liturgier bør vi tenke bredt økumenisk.

Gud kommer til mennesker som dømmende og frelsende. Aspektet om Gud som skaper mangler i vår dåpsteologi og bør komme inn i mye større grad.

Forholdet mellom menneskers ønsker og det Gud gir og menneskets fundamentale ønsker som uttrykker seg i lengselen, kommer til kort i den nåværende liturgien.

Liturgien bør gi uttrykk for kommunikasjonen mellom menneskers lengsel og det Gud gir.

Laugerud påpekte at også Luther var opptatt av å gjenerobre dåpen som prosesshandling.

Laugerud vil utfordre oss til at dåpsliturgien skal "gi seg mystikken i vold" og tiltale andre deler av mennesker enn tanken og det rasjonelle.

Oskar Skarsaune (MF)

snakket om dåpsliturgiens historiske bakgrunn. I følge ham er dagens liturgi ikke veldig ulik den som ble innført ved reformasjonen. Denne igjen er en modifikasjon av den middelalderske, som er et sammendrag av den oldkirkelige liturgien.

Men: i oldkirken var det vanlige voksendåpen, med et langt katekumenat i forkant. Kirkens liturgier har aldri vært innrettet mot barnedåp. Mao: Dåpsliturgien har aldri essensielt sett vært en fødselsrite slik den ofte forstås som i dag.

Hvis liturgien forandres på en slik måte at den er helt tilpasset spedbarnsdåpen, hva gjør man da med konfirmantene som døpes? Historisk sett er spedbarnet det uvanlige tilfellet, ikke voksendåpen. Den oldkirkelige liturgien er derfor litt unaturlig overfor barn.

Liturgien ble i følge Skarsaune utformet til å ikke gjelde vesensmessig et barn, men et mennesket. Han understreket at vi ikke må få 2 forskjellige liturgier for barn og voksne og ikke bygge for mye fødselsrite inn i liturgien. Han foreslo at man heller kan bruke salmer til dette formålet. I det presten sier har man mulighet til å hente fødselsriten inn. Skarsaune understreket videre at det ikke er lurt å forandre liturgien på en slik måte nå, når voksendåpen er på full fart tilbake i kirken.

Joachim Grün (SN)

ga uttrykk for sitt håp om at vi kommer frem til liturgiske ordninger som også møter de "søkende", som i følge ham utgjør ca. ¼ del av befolkningen. Han foreslår at man bør hente inspirasjon fra de ortodokse kirkene som vektlegger salving og Åndens virklighet. I følge ham bør man styrke dåpsteologien ved en dåpsfornyelsespaktshandling, gjerne i påskenatten. Dåpsliturgien bør fornyes ved at man lar alle de tre trosartiklene komme med i liturgien, ikke minst også den tredje artikkelen om Ånden, fordi Skaperåndens virkelighet i alt liv burde styrkes. I vår lutherske kontekst står 2.trosartikkel sentralt og forholdet mellom rettferdiggjørelsen og helliggjørelsen kommer til kort i vår lutherske kontekst. Dette blir synlig når den 3.trosartikkelen nesten ikke forekommer i dåpsliturgien. Dermed blir syndsforståelsen ofte forflatet. Syndsforståelsen må heller utdypes enn forflates ved at man taler virkelighetsnær om menneskets fangenskap. Vi må komme bort fra den altfor vennlige dåpshandlingen – da vil selve mysteriet erfares dypere.

Kjell Olav Sannes (MF)

konstaterte at det fremdeles er en konsensus i dåpsteologien ut fra hans opplevelse av seminaret. I følge ham er det fremdeles en bred konsensus i Dnk om at dåpen er en frelsens handling. Vi bør skjelne mellom en dåpsteologi som vi ikke trenger å forandre, og dåpsliturgiene som ikke skal dogmatiseres. De er ikke hellige og kan forandres. Sannes mener at vi snakker altfor abstrakt om dåpen i kirken. De personale relasjonene som blir synliggjort i dåpen er det viktigste – Gudsrelasjonen, det Gud gjør i forhold til mennesket.

Torill Edøy (Kirkerådet)

ga uttrykk for sin provokasjon over påstanden om at alle foreldre velger å komme til dåpen, at alle barn har en mor og en far, at alle barn har en stor familie- og vennekrets tilstede i dåpen, og at alle barn er friske og velskapte. Virkeligheten er ikke slik. Virkeligheten innebærer vanskelige familiesituasjoner og foreldre som har et annerledes barn enn det de forventer. Denne virkeligheten må vi også ta på alvor når vi arbeider med revisjon av liturgiene. Med bakgrunn i dette ønsker hun seg en dåpsliturgi som synliggjør at alle mennesker er skapt av Gud. Videre bør vi ved en revisjon av dåpsliturgien være forsiktig med at synd og skam ikke knyttes opp til sykdom. Det er ikke alle foreldre som kan synge "Fylt av glede over livets under."

Ernst Baasland (TN)

konstaterte at vi er i gang med en prosess når det gjelder revisjon av dåpsliturgien. Han anbefalte forsøksordninger flere steder i landet. Han gikk inn for at man i større grad henter elementer fra katolsk/ortodoks tradisjon.

Videre påpekte han at tendensen til privatisering av dåp og oppfatningen av dåp er stor. Dåp må ikke bli enda mer privatisert.

Sindre Eide (IKO/KN)

understreket at menneskesynet vi formidler er viktigere enn ordene i liturgien. Utfordringen ligger i å revidere måten vi møter hverandre.

Lars Inge Magerøy

påpekte at dåpen og dåpsliturgien må gjenspeile menneskeliturgien i dens høyder og dybder.

Barnedåpen er fødselsrite for folk flest, og den fungerer godt for folk flest. Derfor burde man ikke tukle for mye med liturgiene.

Sluttkommentarer:**Arve Brunvoll**

ga i sin avsluttende kommentar uttrykk for at prestene i alt for liten grad forkynner liturgien. Det dreier seg ikke om noen få blomstrende ord før dåpen, men dåpen må forkynnes i mye større grad både i prekenen og utenom gudstjenesten. Det er rom for gleden over det skapte i vår tro og i dåpsliturgien. Brunvoll er skeptisk til dåpen som kulturbestemt initiasjonsritus

Dåpen handler om å bli ført inn i et annet, nytt folk – i motsetning til allmenne initiasjonsriter.

Dåpen er en livslang handling også i et luthersk perspektiv – dette må inn i liturgien, og inn i forkynnelsen.

Kjetil Hauge

understreket at mange sitter fast i en moralistisk skjebnetenkning. Vi må ikke forflate Gudsbildet og gjøre det for snilt. Et altfor monoteistisk gudsbilde vil ikke kunne få til denne spenningen. Mennesket bør ha muligheten til å kjenne seg igjen i liturgiene ved at alle aspektene må være med, ikke bare ”det vellykkete og pene”, men alle sider ved menneskets liv og ved Gudsbildet.

